

Atitudini față de minoritățile de orientare sexuală și folosirea copiilor la referendumul din octombrie 2018

În timpul organizării alegerilor sau a referendumurilor, reglarea relației de putere dintre stat și cetățeni este mai greu de contracarat din cauza perioadei scurte de timp în care se desfășoară astfel de evenimente. Inițierea unor demersuri menite să protejeze drepturile și libertățile individuale, în cazul încălcării lor în timpul consultărilor populare, întâmpină dificultăți specifice, precum cele identificate în timpul demersurilor despre care vorbesc în continuare. Am investigat referendumul din luna octombrie 2018 pentru modificarea Constituției României, contextul unor abuzuri împotriva cărora am încercat câteva căi de contracarare.

Coaliția pentru Familie (în continuare, și CpF) este o asociație fără personalitate juridică alcătuită din mai multe organizații neguvernamentale care promovează valorile religioase proprii. În toamna anului 2015, Coaliția pentru Familie a decis demararea procedurilor de revizuire a Constituției României pentru modificarea art. 48 alin. (1) FAMILIA, pentru a înlocui termenul „soți” cu sintagma „bărbat și femeie”.

Partidele politice, cu excepția USR, prin reprezentanții/representantele acestora, s-au aliat demersului CpF susținând campania. Susținerea nu a fost doar una personală (prin semnarea listelor pentru promovarea inițiativei civice de schimbare a Constituției), ci și prin implicarea unor instituții/autorități ale statului.

Unul din mijloacele prin care Guvernul României a sprijinit inițiativa CpF a fost adoptarea O.U.G. nr. 86/2018¹, prin care a fost modificată perioada de vot pentru referendum, fiind stabilite două zile, 6 și 7 octombrie, în loc de una singură (7 octombrie) cum era reglementat inițial, prin lege. O.U.G. nr. 86/2018 a fost adoptată cu mai puțin de 30 de zile până la data organizării referendumului, contrar cerințelor Curții Constituționale, prin dispozițiile Deciziei nr. 361/2016. Totodată, O.U.G. nr. 86/2018 nu îndeplinea condițiile de reglementare a „urgenței” stabilite prin art. 115 din Constituția României: existența unei stări de fapt obiective, cuantificabile, independente de voința Guvernului, care să pună în pericol un interes public, respectiv existența unei situații extraordinare, a cărei reglementare nu poate fi amânată și care impune o intervenție normativă rapidă.

În data de 19.09.2018 organizația neguvernamentală ACCEPT a sesizat Avocatul Poporului², solicitându-i să sesizeze Curtea Constituțională a României (în continuare, și CCR) cu privire la neconstituționalitatea prevederilor O.U.G. nr. 86/2018. Avocatul Poporului este singura autoritate publică ce poate sesiza direct CCR cu privire la neconstituționalitatea

---

* *Doctorand, Universitatea de Vest Timișoara*

Email: emfilia@yahoo.com

Manuscris primit la 20 octombrie 2018.

¹ M.Of. nr. 799 din 18 septembrie 2018.

² Prin petiția înregistrată la Avocatul Poporului cu nr. 13765/19.09.2018.

unor prevederi din legi sau ordonanțe de guvern, în conformitate cu prevederile art. 32 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.

Avocatul Poporului nu a răspuns solicitărilor primite și nici nu a sesizat Curtea Constituțională.

Demersurile către Biroul Electoral Central și răspunsurile acestei autorități

Cum singura variantă rămasă pentru a putea sesiza CCR era prin intermediul instanțelor de judecată, în cadrul unui proces, trebuia găsit un interes care să-l justifice. Cum poate fi atacată o lege sau o ordonanță de urgență la CCR? O soluție: cerând instituției/autorității care pune în aplicare legea/ordonanța, în baza dreptului fundamental la petiționare, să nu țină cont de prevederile actului normativ respectiv. Împotriva refuzului de soluționare a petiției se depune plângere în instanță, iar în fața instanței de judecată se invocă excepția de neconstituționalitate. Dacă sunt îndeplinite condițiile legale³, instanța va trimite cauza la CCR în vederea soluționării excepției invocate.

În data de 29.09.2018, prin întâmpinarea⁴ nr. 71⁵, Asociația Solidaritatea pentru Libertatea de Conștiință (în continuare, și Asociația), a solicitat BEC ca în baza atribuțiilor legale să dispună ca referendumul să fie organizat doar în ziua de 07.10.2018. În motivarea întâmpinării, cu privire la atribuțiile BEC, Asociația a invocat prevederile art. 25 alin (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului și ale art. 12 alin (1) lit. a) din Legea nr. 208/2015, aplicabilă Referendumului pentru modificarea Constituției, din octombrie 2018, dar și faptul că prevederile O.U.G. nr. 86/2018 sunt contrare prevederilor Constituției României, așa cum a statuat CCR, în cazuri similare, prin dispozițiile Deciziei nr. 361/2016⁶.

Prin adresele 82/C, respectiv 83/C din data de 30.09.2018, BEC și-a exprimat refuzul explicit de a analiza întâmpinările cu care fusese investit, apreciind că cele sesizate exced competențelor acestei autorități de stat⁷. Este interesant de observat că BEC nu a răspuns (negativ) la întâmpinările cu care a fost investit, ci a refuzat să analizeze conținutul acestora, contrar prevederilor legislației privind activitatea de soluționare a petițiilor. Dreptul la petiționare este un drept fundamental consacrat prin prevederile art. 51 din Constituția României care, de asemenea, consfințește dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică,

---

³ Condițiile de admisibilitate a cererii de trimitere a cauzei la CCR ca urmare a ridicării excepției de neconstituționalitate în fața unei instanțe de judecată (în cadrul unui proces aflat pe rol) sunt reglementate prin prevederile art. 29 din Legea nr. 47/1992 de funcționare a Curții Constituționale.

⁴ Denumirea de întâmpinare este reglementată prin legislația privind organizarea referendumului și se referă la petițiile adresate, în perioada organizării referendumului, biroului electoral central sau birourilor electorale de circumscripție [ex: art. 28 alin. (1) lit. b), art. 42 alin. (1) din Legea nr. 3/2000, art. 12 alin. (1) lit. c), art. 12 alin. (5), art. 14 alin. (1) lit. f) și j), art. 115 din Legea nr. 208/2015].

⁵ Înregistrată la BEC cu nr 82/C/BEC/R/29.09.2018. O petiție cu un conținut similar, înregistrată cu nr. 83/C/BEC/R/2018/29.09.2018, a fost depusă de autorul articolului.

⁶ În decizie, CCR face trimitere și la propria jurisprudență, invocând Deciziile nr. 334/2013 și nr. 471/2013, în care se constată că dispozițiile legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului sunt constituționale în măsura în care nu se aplică referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii).

⁷ Sintagma este reprodusă din prevederile art. 7 din Legea nr. 208/2015 care menționează că „în îndeplinirea atribuțiilor ce le revin, membrii birourilor electorale exercită o funcție ce implică autoritatea de stat”.

în condițiile și limitele stabilite prin lege organică (art. 52). Modalitățile de exercitare a acestui drept sunt redate prin prevederile O.G. nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor și ale Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, iar refuzul BEC de a analiza întâmpinările care i-au fost adresate constituie un abuz.

Coaliția pentru Familie și majoritatea partidelor politice și a cultelor religioase recunoscute de stat duceau o campanie susținută prin care îndemneau cetățenii/cetățenele să participe și să voteze pentru modificarea Constituției în vederea definerii căsătoriei ca uniunea dintre un bărbat și o femeie (pentru atitudini relevante în chestiunea Referendumului pentru Familie, a se vedea ANEXA). Cei care promovau schimbarea Constituției se foloseau de copii (inclusiv prin utilizarea unor imagini cu copii), iar referirile la cuplurile aparținând persoanelor de același sex și la copiii crescuți ori care ar putea fi crescuți de aceste cupluri erau făcute în termeni peiorativi (adesea violenți).

În aceste condiții, în data de 01.10.2018, prin întâmpinarea nr. 73⁸, Asociația a solicitat BEC să dispună, de îndată, ca în campania pentru referendum să nu mai fie utilizate mesaje în care se face referire la copii, să fie retrase bannerele, afișele, pliantele, imaginile care folosesc copii și să nu mai fie transmise imagini sau filme cu copii pe canalele de televiziune sau pe internet în scopul convingerii cetățenilor să meargă la vot.

Prin adresa 119/C din 02.10.2018, BEC a transmis, din nou, că refuză să analizeze aspectele sesizate apreciind că acestea exced competențelor acestei autorități.

Printr-o petiție cu un conținut similar, cu nr. 74/01.10.2018, Asociația a sesizat Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării⁹ (în continuare, și CNCD), pentru confirmarea caracterului discriminatoriu al faptelor sesizate, pentru a solicita/recomanda BEC să dispună încetarea acestui fenomen și pentru a lua, în regim de urgență, o poziție publică față de campania de ură împotriva persoanelor LGBT și a familiilor care nu se compun din doi soți, bărbat și femeie, și copii.

Persoanele reclamate sunt Coaliția pentru Familie și mitropolitul creștin ortodox al Ardealului, domnul Laurențiu Liviu Streza.

Contestațiile în instanța de judecată împotriva refuzului repetat al BEC de a analiza întâmpinările care i-au fost adresate și soluțiile instanțelor de judecată

În cele ce urmează voi prezenta cazurile alternativ pentru a păstra cronologia evenimentelor, dar și tensiunea acelor zile în care strategiile, demersurile și procedurile s-au derulat cu celeritate maximă (într-un interval de 10 zile Asociația și autorul articolului au conceput, redactat și depus peste 200 de întâmpinări la BEC și la birourile (oficiile) electorale județene, 3 contestații în instanță, au avut loc 3 procese de judecată, judecate de 4 complete de judecată în două curți de apel, a fost sesizat CNCD).

---

⁸ Înregistrată cu nr. 119/C/BEC/R/01.10.2018 și redactată sub titlul - Copiii nu pot fi folosiți ca material de campanie.

⁹ Petiția a fost înregistrată la CNCD cu nr. 6039/03.10.2018 și a fost întocmit Dosarul nr. 691/2018. Până la data redactării prezentului articol CNCD nu a emis o hotărâre cu privire la cele sesizate de Asociație.

Primul proces

Împotriva răspunsului BEC din data de 30.09.2018 (82/C) Asociația a formulat contestație¹⁰ pe care a înregistrat-o la Curtea de Apel București în data de 01/10.2018 (unde s-a format Dosarul nr. 7174/2//2018). O contestație cu un conținut similar a fost depusă, de autorul articolului, împotriva răspunsului BEC din data de 30.09.2018 (83/C) (Dosar 7173/2/2018); la solicitarea Asociației cele două cauze au fost conexe, fiind judecate împreună în cadrul acestui dosar (primul înregistrat).

Miza era uriașă. Până la prima zi a referendumului mai erau 5 zile. O decizie a CCR de admitere a excepției de neconstituționalitate ar fi stabilit că referendumul nu se poate organiza decât într-o singură zi (7 octombrie), ceea ce ar fi răsturnat planurile Coaliției pentru Familie, ale partidelor politice și ale cultelor religioase și ar fi compromis rezultatul previzibil (la acea dată) al referendumului. Legislația privind referendumul reglementează termene de judecată scurte. Admiterea cererii de sesizare a CCR se face prin hotărâre definitivă (nesupusă căilor de atac). Curtea Constituțională, de asemenea, putea să judece de urgență¹¹.

Completul de judecată nu și-a asumat acest „risc”, sau, mai corect spus, nu a avut curajul unui pas însemnat în istoria drepturilor omului (din România). Invocând o excepție de necompetență teritorială, pe care a pus-o în discuția părților¹², chestionând faptul că președintele Asociației ar reprezenta doar punctul de lucru din Buzău și nu Asociația ca întreg (care are sediul în București), contrar documentelor depuse la dosar¹³ și susținerilor orale din ședința publică, completul de judecată a admis propria excepție și și-a declinat competența către Curtea de Apel Ploiești¹⁴. În motivarea sentinței prin care a admis excepția completul de judecată¹⁵ a invocat alte motive, pe care însă nu le-a pus în discuția părților, și anume faptul că dosarele au fost conexe la primul dosar constituit, iar în cadrul acestui dosar reclamant era autorul articolului, cu domiciliul în Buzău (aflat în raza teritorială de competență a Curții de Apel Ploiești).

Prevederile legale invocate de instanța de judecată în motivarea sentinței privind declinarea competenței [art. 129 alin (2) pct. 3 raportat la art. 130 alin (2) C.proc.civ.] se referă la clasificarea tipurilor de necompetență (de ordine publică ori privată), respectiv la

---

¹⁰ Curtea Constituțională a mai făcut-o, într-un caz adus în fața instanței de contencios administrativ tot de autorul articolului, într-o situație similară, privind alegerile locale. Plângerile în instanță împotriva răspunsurilor BEC la întâmpinările adresate poartă denumirea de contestații [art. 19 alin. (2), art. 115 alin. (1) din Legea nr. 208/2015] și se depun la secția de contencios administrativ a curților de apel competente teritorial.

¹¹ Excepția de neconstituționalitate a fost judecată de CCR în cadrul Dosarului nr. 1154D/2008 și a fost emisă Decizia nr. 522/2008.

¹² Cu mențiunea că BEC nu a fost reprezentat la proces cum nu a fost reprezentat la niciunul din procesele (și la niciuna din înfățișările) în care reclamânți au fost Asociația sau autorul articolului, cu referire la referendumul din octombrie 2018.

¹³ Conform ultimelor modificări ale Legii nr. 554/2004 competența teritorială este exclusivă, la instanța din circumscripția teritorială dată de domiciliul sau sediul reclamantului. Critica instanței a vizat faptul că la dosar era depus un act de comodat pe un imobil din Buzău prin care s-a stabilit un punct de lucru al Asociației. Documentul fusese depus de Asociație pentru a justifica de ce adresa de corespondență pe actele oficiale ale acesteia era cea a imobilului din Buzău.

¹⁴ Prin sentința nr. 3895/03.10.2018.

¹⁵ Conduc de doamna judecător Radu Cristina-Raluca.

cine și când poate invoca excepția. Or, acestea nu erau aplicabile în admiterea excepției de necompetență teritorială și astfel în declinarea competenței, în condițiile în care art. 139 alin. (3) C.proc.civ. stabilește că „dosarul va fi trimis instanței mai întâi investite, în afară de cazul în care reclamantul și pârâțul cer trimiterea lui la una dintre celelalte instanțe”, iar în cazul celor două dosare a fost investită o singură instanță, Curtea de Apel București, iar cei doi reclamânți au solicitat ca acestea să fie judecate de această instanță¹⁶.

Se câștigaseră totuși două etape importante: instanța nu a respins cererea de sesizare a CCR (și deci nici cererea de chemare în judecată, subsumată acesteia), și nici nu a considerat că BEC nu era competent să soluționeze întâmpinările primite, așa cum greșit afirmase președintele acestei autorități publice. Demersul era încă pe rol, mutat la Curtea de Apel Ploiești.

Era deja 3 octombrie: aproape imposibil ca hotărârea să fie motivată, redactată și trimisă împreună cu dosarul la noua instanță, iar aceasta să constituie un nou dosar, să citeze părțile, să judece excepția, să trimită dosarul la CCR unde, după aceeași procedură, să se fi judecat și admis excepția până în data de 06.10.2018 (totul în doar două zile, ținând cont și de faptul că pricina din dosarele 7173/7174 s-a judecat pe data de 3.10.2018 după amiază).

Al doilea proces și ce (nu) a urmat

Împotriva răspunsului BEC din data de 02.10.2018 (119/C) Asociația a formulat contestație pe care a înregistrat-o la Curtea de Apel București în data de 03/10.2018 (Dosar nr. 7196/2//2018). Cererea Asociației de preschimbare a termenului de judecată, din 04.10.2018 în 03.10.2018, a fost respinsă.

Cauza s-a dezbătut în data de 04.10.2018 când instanța (în alt complet de judecată) a invocat (ca și în cazul celui alt dosar) excepția necompetenței teritoriale. De data aceasta argumentele Asociației au convins instanța de judecată să își respingă propria excepție și să judece cauza.

Preluând argumentele Asociației, care a invocat prevederile Convenției ONU pentru drepturile copilului, adăugând, în motivare, faptul că în conformitate cu prevederile art. 49 din Constituția României copiii se bucură de un regim special de protecție în realizarea drepturilor lor, iar exploatarea sau folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise, președinta completului de judecată, doamna Raluca Ecaterina Toma, prin sentința Curții de Apel București nr. 3917/04.10.2018, a admis cererea Asociației și a dispus obligarea BEC să emită o hotărâre prin care să interzică folosirea imaginilor cu copii în cadrul campaniei pentru referendum¹⁷.

---

¹⁶ Acest punct de vedere nu a putut fi invocat în fața instanței deoarece nu a fost pusă în discuție argumentația folosită ulterior în hotărâre de instanță.

¹⁷ În motivarea hotărârii, în continuarea invocării prevederilor internaționale și constituționale, președinta completului de judecată a invocat și prevederile Legii nr. 272/2004 privind drepturile copilului conform căroră „(1) Copilul are dreptul la protejarea imaginii sale publice și a vieții sale intime, private și familiale. (2) Este interzisă orice acțiune de natură să afecteze imaginea publică a copilului sau dreptul acestuia la viață intimă, privată și familială”; „copiii nu pot fi folosiți sau expuși de către părinți, reprezentanți legali, alte persoane responsabile de creșterea și îngrijirea lor, organisme private acreditate ca furnizori de servicii sociale, instituții publice sau private, în scopul de a obține avantaje personale/instituționale sau de a influența deciziile autorităților publice” [art. 27 alin. (1), (2) și (4)].

În data de 05.10.2018 sentința nr. 3917/2018 a Curții de Apel București a fost transmisă părților.

Deși hotărârile date în materia alegerilor/referendumului sunt executorii de la pronunțare (până la declararea recursului), BEC a refuzat să pună în aplicare sentința nr. 3917/2018 a Curții de Apel București.

Mesajele denigratoare, inadmisibile, care îndemneau la ură împotriva persoanelor aflate în minoritățile de orientare sexuală și împotriva copiilor acestora sau a copiilor care ar putea fi crescuți ori îngrijiți de acestea, se regăseau explicit pe majoritatea materialelor de propagandă pro referendum: pliante distribuite pe stradă, în mijloacele de transport în comun, în biserici, ori pe bannere uriașe postate pe clădiri, prin promovarea unor filme sau imagini pe posturile de televiziune sau pe internet, organizarea unor întâlniri televizate, organizarea unor întâlniri cu reprezentanți ai partidelor politice în bisericile aparținând cultelor recunoscute (și finanțate) de stat, ori prin promovarea din casă în casă, prin intermediul preoților, a participării și votării „DA” la referendum, sau prin postarea unor imagini autocolante pe mijloacele de transport în comun.

În baza prevederilor legale menționate și a sentinței nr. 3917/2018 a Curții de Apel București, ținând cont de amploarea campaniei de incitare la ură inițiate și derulate de Coaliția pentru Familie, de cultele religioase și partidele politice, cu efecte greu de înlăturat, împotriva familiilor altfel constituite decât între un bărbat și o femeie și împotriva copiilor care aparțin unor astfel de familii sau sunt crescuți ori ar putea fi crescuți în astfel de familii, prin întâmpinarea nr. 80/06.10.2018¹⁸, Asociația a solicitat BEC ca de îndată să pună în aplicare dispozitivul sentinței și astfel să emită o hotărâre prin care să interzică folosirea imaginilor cu copii în cadrul campaniei pentru referendumul din 6 și 7 octombrie 2018.

Răspunsul BEC – transmis prin adresa nr. 227/C/2018 – exprimă un al patrulea refuz al acestei autorități publice de a-și îndeplini obligațiile legale. Pentru membrii BEC nu a contat nici hotărârea executorie a instanței de judecată. Citez din adresa de răspuns a BEC: „Urmare adresei dumneavoastră (...) vă comunicăm că BEC a hotărât să exercite calea de atac a recursului”.

Câteva aspecte sunt de observat în modalitatea de raportare a (președintelui) BEC la problematica supusă soluționării acestei autorități publice.

În primul rând, așa cum am menționat, BEC a refuzat să analizeze întâmpinarea Asociației afirmând că excede atribuțiilor sale. În al doilea rând, instanța de judecată a înfirmat răspunsul BEC, apreciind că BEC avea obligația să soluționeze petiția Asociației. În al treilea rând, instanța a admis contestația Asociației, apreciind că răspunsul BEC este nelegal și a dispus, prin sentință executorie, ca BEC să emită o hotărâre prin care să interzică folosirea imaginilor cu copii în cadrul campaniei pentru referendum. Nici de această dată BEC nu a dorit să își exercite atribuțiile. În al patrulea rând, fiind din nou sesizat (de data aceasta și în baza hotărârii Curții de Apel București) BEC a hotărât, în ședință, să declare recurs împotriva hotărârii instanței și astfel a motivat refuzul executării acestea în condițiile în care, conform legii, doar recursul suspendă executarea hotărârii și nu decizia de a formula recurs(!)¹⁹. În al

¹⁸ Înregistrată la nr. 227/C/BEC/R/06.10.2018.

¹⁹ Această observație este cu atât mai importantă cu cât membrii BEC sunt aleși dintre judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție. Componenta BEC în perioada referendumului din octombrie 2018 a fost următoarea: Marius Ionel Ionescu (Președinte), Lavinia Dascălu, Rodica Zaharia, Cosmin Horia Mihăianu, Mona Magdalena Baciuc, Oana Burnel, Ionuț Mihai Matei.

cincilea rând, nimic și nimeni nu a împiedicat BEC să declare recurs de îndată (căile de atac se pot declara de la pronunțarea hotărârii, iar sentința nr. 3917/2018 a curții de apel a fost dată, la solicitarea Asociației, în ședință publică, ședință la care, din nou, BEC nu a participat). Menținând această linie, BEC nu numai că ar fi putut declara recurs de îndată, dar ar fi putut să ceară și judecarea cu celeritate a acestei căi de atac, în interesul superior al copiilor, dar și în interesul respectării legii în campania pentru referendum și în timpul desfășurării votului, așa cum, de altfel, Asociația a solicitat și a primit răspuns favorabil, cu atât mai mult cu cât recursul s-ar fi judecat la Înalta Curte de Casație și Justiție, instanță de la care proveneau președintele și membrii BEC.

Cum era clar că (președintele) BEC nu dorește să respecte prevederile legale (inclusiv pe acelea care obligă la executarea hotărârilor judecătorești), Asociația – prin întâmpinarea nr. 82/06.10.2018 – a transmis tuturor celor 48²⁰ birouri electorale județene solicitarea de a pune în aplicare dispozițiile sentinței nr. 3917/2018. Două au fost motivele principale care au susținut întâmpinările Asociației către birourile electorale județene: 1. obligațiile reglementate prin legislația privind alegerile/referendumul și 2. dacă deciziile BEC sunt obligatorii pentru birourile electorale județene (art. 25 din Legea nr. 3/2000 și art. 12 din Legea nr. 208/2015), hotărârile instanțelor de judecată care obligă BEC obligă și birourile electorale județene dacă actele/faptele la care obligă sunt în competența teritorială a birourilor electorale respective.

Unele birouri electorale județene au răspuns că sentința nu le este opozabilă, deoarece a fost pronunțată împotriva BEC și nu a birourilor electorale județene, nu este definitivă, putând fi atacată cu recurs și că pe raza județelor în care au competențe nu au fost sesizări în legătură cu distribuirea de materiale care să conțină mesaje sau fotografii cu minori.

Asociația a transmis o nouă întâmpinare, în aceeași zi (nr. 83/06.10.2018), tuturor birourilor electorale județene, cu titlu de cerere precizatoare, prin care a lămurit aspectele considerate problematice de birourile electorale județene, astfel: BEC nu a depus recurs și sentința era, în continuare, executorie; nu este necesară existența unei hotărâri a instanței de judecată pentru a opri o campanie nelegală în care sunt folosiți copii (hotărârea a fost expediată birourilor electorale și pentru a confirma că BEC, și deci și acestea din urmă, sunt competente în a soluționa astfel de întâmpinări, dar și pentru a se lua act că faptele sesizate au fost confirmate și sancționate de o instanță de judecată, de nivelul curții de apel); folosirea copiilor în campania pentru referendum avea loc pe tot teritoriul țării, în toate localitățile din țară; faptul ca nimeni nu a sesizat astfel de nelegalități nu înseamnă că ele nu există (Asociația prezentase dovezile care îi susțineau afirmațiile, preluate în motivarea Curții de Apel București).

O nouă întâmpinare (cu nr. 84) a fost transmisă de Asociație în data de 07.10.2018²¹, prin care a fost sesizat faptul că în incinta bisericilor aparținând Bisericii Ortodoxe Române, dar și în cadrul slujbelor religioase oficiate în aceste biserici cetățenile/cetățenii sunt îndemnați/ți să meargă la vot și să voteze „DA” pentru modificarea Constituției, prin folosirea mesajelor sau a imaginilor cu copii²². Încă o dată, Asociația a solicitat BEC să dispună interzicerea folosirii copiilor de către cultele religioase pentru promovarea participării și votării cu DA la referendumul pentru modificarea Constituției României.

²⁰ Incluzând și cele 6 birouri electorale ale sectoarelor din București.

²¹ Înregistrată la nr. 265/C/BEC/R/07.10.2018.

²² Asociația a prezentat și cazuri concrete, multe fiind redată și în mass-media

Răspunsul BEC, prin adresa cu nr. 265/C/07.10.2018, exprimă un al cincilea refuz al acestei autorități publice de a-și îndeplini obligațiile legale. Citez din adresa BEC: „Astfel cum v-am informat prin adresa noastră anterioară, 227/C/06.10.2018, BEC a hotărât să exercite calea de atac a recursului împotriva sentinței nr. 3917/2018, acesta fiind suspensiv de executare. Având în vedere că solicitarea dumneavoastră din 07.10.2018 constituie o particularizare a cererii anterioare care formează obiectul judecății, apreciem că nu necesită o rezolvare distinctă”.

Se observă cum, din nou, BEC, afirmând că recursul e suspensiv de executare apreciază (în mod eronat) că și decizia de a formula recurs este suspensivă de executare. În plus, sintagma „cerere anterioară care formează obiectul judecății” probează intenția președintelui BEC de a refuza aplicarea legii și executarea atribuțiilor legale și a obligațiilor care îi incumbau, atât prin efectul legii cât și al sentinței nr. 3917/2018. La data redactării răspunsului BEC, nicio cerere nu forma obiectul judecății cu privire la cele sesizate, în mod repetat, de Asociație.

Prin întâmpinarea nr. 85/07.10.2018 Asociația a sesizat Biroul Electoral Județean (BEJ) Timiș, prezentând dovezi ale campaniei nelegale pe care o făceau inițiatorii referendumului în județul Timiș (localitatea Buziaș). Pe afișe se afla mesajul: „Apără familia și copiii României (...) doar așa ne apărăm copiii”. În afișe, ale căror fotografii au fost anexate de Asociație ca dovezi, erau prezentați copii, în una din imagini fiind prezentat un bebeluș sărutat pe obraji de doi bărbați. De asemenea, astfel de afișe erau lipite pe fiecare ușă de bloc, pe strada Griviței, în aceeași localitate. BEJ Timiș a transmis numărul de înregistrare primit de întâmpinarea Asociației²³, dar nu și hotărârea pe care a luat-o (dacă a existat o hotărâre) în acest sens.

Prin adresa 87/07.10.2018²⁴, înregistrată la nr. 279/C/BEC/R, Asociația a solicitat să i se comunice dacă BEC a formulat și depus recurs împotriva sentinței nr. 3917/2018 și în cazul unui răspuns afirmativ să i se transmită data și ora la care a fost depus recursul.

Prin adresa 88/07.10.2018 Asociația a solicitat Curții de Apel București să îi comunice dacă BEC a formulat și depus apel/recurs împotriva sentinței nr. 3917/2018, și în cazul unui răspuns afirmativ să i se transmită data și ora la care a fost depusă calea respectivă de atac.

Deși Curtea de Apel București nu a răspuns solicitării Asociației, aceasta a avut efect: în data de 08.10.2018, prin adresa 279C, BEC a răspuns că va formula recurs în termenul legal prevăzut pentru exercitarea acestei căi de atac (din răspunsul BEC rezultă că, deși referendumul se încheiase, această autoritate publică nu depusese recursul împotriva sentinței nr. 3917/2018 a Curții de Apel).

Prin întâmpinarea nr. 89/09.10.2018 Asociația a solicitat tuturor birourilor electorale județene să îi transmită dacă în legătură cu chestiunea expusă au luat legătura cu BEC și dacă această autoritate de stat le-a transmis că a depus recurs (sau o altă cale de atac) împotriva sentinței nr. 3917/2018 a Curții de Apel București. De asemenea, a solicitat să îi transmită orice document referitor la cererea Asociației (de a pune în aplicare sentința nr. 3917/2018) care a făcut obiectul comunicării între Birourile Electorale Județene și BEC: adrese de la și către birourile electorale județene, adrese de la și către BEC, procese verbale etc., iar dacă solicitarea și primirea de informații cu referire la aplicarea hotărârii instanței s-au purtat prin convorbiri telefonice, să se transmită transcrierea conținutului acestor convorbiri.

---

²³ Nr. 42/07.10.2018.

²⁴ Înregistrată la nr. 279/C/BEC/R.

Din cele 48 de birouri (oficii) electorale județene a răspuns doar unul (Biroul Electoral Bihor) care a transmis o dovadă a faptului că a transmis BEC solicitarea Asociației de a se pune în aplicare sentința nr. 3917/2018 a Curții de Apel București. Așa cum reprezentanții Asociației au intuit, răspunsul Biroului Electoral Bihor demonstrează că a existat o comunicare între birourile electorale județene și BEC, iar faptul că unele birourile electorale au invocat în răspunsurile acestora că sentința a fost atacată cu recurs denotă că BEC a transmis această informație, falsă, către birourile electorale județene.

În data de 10.10.2018, pe portalul ECRIS, Curtea de Apel București a postat data la care BEC a depus recurs împotriva sentinței nr. 3917/2018: 10.10.2018.

Astfel, deși avea obligația legală să supravegheze organizarea corectă a referendumului, deși a fost sesizat cu privire la nerespectarea prevederilor legale în timpul campaniei (și al votului) pentru referendum, deși instanța de judecată l-a obligat să dispună măsuri în acest sens, deși a fost din nou sesizat (de două ori, în contexte diferite), pentru executarea hotărârii executorii a instanței, BEC a refuzat explicit și în mod continuu să-și îndeplinească atribuțiile legale și să-și execute obligațiile. În plus, nu numai că BEC nu a depus diligențe pentru a exercita calea de atac a recursului de îndată și a cere, la fel, judecarea cu celeritate a acestei căi de atac, dar a declarat recurs în afara termenului legal.

Judecarea de către instanțe a întâmpinărilor, a contestațiilor sau a oricăror altor cereri privind procesul electoral se face potrivit regulilor stabilite de lege pentru ordonanța președințială (art. 115 din Legea nr. 208/2015). În plus față de prevederile legii contenciosului administrativ, hotărârile date în astfel de situații au caracter executoriu, putând fi executate fără să fie investite cu titlu executoriu, punerea lor în executare trebuind să se facă cu cea mai mare rapiditate (Decizia nr. 1376/2004, Secția Comercială, Înalta Curte de Casație și Justiție). Calea de atac în cazul ordonanței președințiale se exercită în 5 zile de la pronunțare (în cazul în care s-a dat cu citarea părților²⁵). Or, termenele pe zile se calculează din ziua când încep să curgă, care este luată în calcul, până inclusiv în ziua când se împlinesc, chiar dacă acestea nu sunt zile lucrătoare (art. 116 din Legea nr. 208/2015). În aceste condiții, cum sentința nr. 3917/2018 s-a dat în data de 04.10.2018 termenul de exercitare a căii de atac a avut ca ultimă zi 08.10.2018.

Din nou primul proces – Continuare

Ca urmare a declinării competenței Curții de Apel București, dosarul nr. 7173/2/2018 (conexat cu Dosarul 7174/2/2018) a fost redistribuit Curții de Apel Ploiești²⁶. Termenul a fost fixat pentru data de 10.10.2018.

După dezbaterile, care au durat peste 30 minute, prin încheierea de ședință civilă din 10.10.2018, completul de judecată, având-o ca președintă pe doamna Liliana Aida Stan, a admis cererile Asociației și a autorului articolului și a dispus trimiterea dosarului la Curtea Constituțională a României pentru judecarea excepției de neconstituționalitate invocate de reclamanti. Dosarul se află înregistrat la CCR la nr. 1574/D/2018. Din nou, BEC nu a fost prezent la proces.

---

²⁵ Art. 1000 C.proc.civ.

²⁶ Unde a fost constituit Dosarul nr. 575/42/2018.

Concluzie

Mecanismul abuzului redat în articol a fost creat și pus în mișcare printr-o inițiativă a Coaliției pentru Familie care a parcurs, etapă după etapă, un traseu atent alcătuit. De la anunțarea și demararea inițiativei de modificare a Constituției României au fost create și lansate mesaje împotriva comunității LGBT încadrate în teme naționaliste și religioase. Perioada relativ lungă de timp de la anunțarea inițiativei, trecând prin materializarea acesteia în echipe de lucru pentru strângerea de semnături, în demersurile vizând CCR și Parlamentul României, până la organizarea referendumului, a dat posibilitatea inițiatorilor să negocieze și să se alieze cu partidele politice (interesate electoral) și cultele religioase²⁷ și să obțină, în plus, sprijinul autorităților publice.

Deși instituția Avocatul Poporului a fost creată cu scopul de a apăra drepturile și libertățile persoanelor fizice în raporturile acestora cu autoritățile publice, am prezentat un caz în care această instituție s-a alăturat organismelor private (cultelor religioase, partidelor politice) și autorităților de stat în demersul acestora împotriva drepturilor persoanelor aparținând comunității LGBT. Folosirea copiilor în această campanie a trecut neobservată de această instituție, dar și de alte autorități ale statului cu rol în protejarea drepturilor acestora cum ar fi, printre altele, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copiilor, direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului, Poliția, Ministerul Public prin parchetele de pe lângă instanțele de judecată.

Totodată, am prezentat o situație în care o organizație neguvernamentală a suplinit lipsa de răspuns și de reacție a autorităților publice și a Avocatului Poporului care au refuzat să-și îndeplinească atribuțiile constituționale și legale. Dacă Asociația a reușit, în 10 zile, să implice BEC, birourile și oficiile electorale, instanțele de judecată și să obțină hotărâri ale acestora din urmă prin care s-au admis cererile formulate, cu atât mai mult autoritățile publice responsabile puteau să o facă²⁸ – fiind, de altfel, obligate prin lege.

Am dorit să pun în evidență că mecanismul de drept din România – inclusiv aplicarea instrumentelor internaționale ratificate de statul român – permite găsirea unor căi prin care societatea civilă contează în protejarea drepturilor omului.

***

---

²⁷ Cu mențiunea că referința la sprijinul cultelor religioase este una secundară deoarece organizații importante din CpF – cum ar fi, printre altele, Părinți pentru Ora de Religie, sau Asociația Studenților Creștini – Ortodocși – sunt înființate de Biserica Ortodoxă Română, putând astfel să afirmăm că demersul, în ansamblu, aparține acestei organizații și celorlalte culte religioase care au susținut-o; a se vedea și G. Andreescu, O Coaliție pentru Europa, în *Observator Cultural*, nr. 942, 2018. Articolul poate fi citit aici: (<https://www.observatorcultural.ro/articol/o-coalitie-pentru-europa/>) accesat la 31.10.2018.

²⁸ Lipsa de reacție a acestora și refuzul repetat, intenționat, de a soluționa petițiile care semnalau cazuri grave de încălcare a legislației și a drepturilor omului – în situația BEC – poate atrage sancționarea penală a celor vinovați.

DOCUMENTELE PROCESELOR**Asociația Solidaritatea pentru Libertatea de Conștiință / Adresa către BEC din 29.09.2018**

Domnului Președinte al Biroului Electoral Central

Stimate Domnule Președinte,

[...]

Asociația *Solidaritatea pentru Libertatea de Conștiință* a fost înființată în scopul promovării respectului față de persoana umană și a mediului în care trăiește, precum și – în particular – a libertății de conștiință ca drept fundamental al ființei umane. Începând cu anul 2004, *Asociația* s-a implicat în nenumărate acțiuni și proiecte vizând sfera drepturilor politice, și anume drepturile electorale, a participat la acțiunile *Coalitiei pentru un Parlament curat*, a colaborat în proiectul național *Votează cu ochii deschiși*, a moderat dezbateri organizate de partidele politice și a acreditat un număr de peste 800 de observatori independenți în alegerile locale, pentru Senat sau Camera Deputaților, pentru alegerea Președintelui României sau pentru referendum, a câștigat acțiuni în instanță, prin care, cu implicarea Autorității Electorale Permanente, a contribuit la îmbunătățirea legislației electorale. Acțiunile *Asociației* în această zonă au vizat respectarea dreptului fundamental la vot, urmărind ca alegerile să se desfășoare prin votul universal, egal, direct, secret și liber exprimat al cetățenilor.

Organizarea Referendumului pentru modificarea Constituției României a fost stabilită pentru zilele de 6 și 7 octombrie 2018 prin prevederile art. II alin. (1) al O.U.G. nr. 86/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000. O.U.G. nr. 86/2018 a fost adoptată în 18.09.2018 (M.Of. nr. 799 din 18 septembrie 2018).

Astfel, cu mai puțin de 30 de zile până la data organizării referendumului, prin modificările reglementate, O.U.G. nr. 86/2018 stabilește două zile pentru organizarea referendumului, în loc de o singură zi cum era reglementat prin Legea nr. 3/2000, contrar prevederilor Constituției României, așa cum a statuat Curtea Constituțională prin dispozițiile Deciziei nr. 361/2016 a CCR [M.Of. nr. 419 din 3 iunie 2016 (în decizie CCR face trimitere și la propria jurisprudență, invocând Deciziile nr. 334/2013 și nr. 471/2013, în care se constată că dispozițiile legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului sunt constituționale în măsura în care nu se aplică referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii)].

În conformitate cu prevederile art. 25 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, Biroul Electoral Central supraveghează corecta desfășurare a referendumului, iar ca atribuție principală urmărește aplicarea unitară a dispozițiilor legale privitoare la alegeri și asigură interpretarea unitară a prevederilor acestora [art. 12 alin (1) lit. a) din Legea nr. 208/2015, aplicabilă Referendumului pentru modificarea Constituției din octombrie 2018].

Pe cale de consecință, în virtutea atribuțiilor legale și a obligațiilor pe care le aveți, vă rugăm să dispuneți ca organizarea Referendumului pentru modificarea Constituției României să se desfășoare într-o singură zi, în data de 7 octombrie 2018, așa cum rezultă din prevederile legale anterioare adoptării ordonanței de urgență menționate.

Cu considerație,

Președinte al Consiliului Director,

Emil Moise²⁹

29.09.2018

---

²⁹ Emil Moise a trimis o adresă cu același conținut BEC în nume personal.

***

Asociația Solidaritatea pentru Libertatea de Conștiință / Contestația depusă la Curtea de Apel București la 30.09.2018

Doamnei Președinte a Curții de Apel București
Stimată Doamnă Președinte,
[...]

Prin prezenta depunem o Contestație în conformitate cu prevederile Constituției României, ale Legii nr. 554/2004, ale legislației privind organizarea Referendumului din octombrie 2018 pentru modificarea Constituției României și ale Codului de procedură civilă, prin care vă rugăm să constatați nelegalitatea refuzului Biroului Electoral Central (în continuare, și BEC), cu sediul în str. Eugeniu Carada, nr. 1, sector 3, București, de a soluționa aspectele sesizate de *Asociație* și să dispuneți în timp util ca organizarea Referendumului să se desfășoare într-o singură zi, în data de 7 octombrie 2018.

În vederea soluționării prezentei vă rugăm să dispuneți sesizarea Curții Constituționale a României (CCR) cu privire la neconstituționalitatea prevederilor art. II alin. (1) al O.U.G. nr. 86/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000, prin care sunt stabilite două zile pentru organizarea Referendumului, 6 și 7 octombrie, în loc de una singură (7 octombrie) cum era reglementat inițial.

În soluționarea prezentei vă rugăm să țineți cont de prevederile legale care impun celeritatea judecării cauzelor care privesc chestiuni electorale astfel încât hotărârea instanței să poată fi executată anterior zilei/zilelor stabilite pentru vot. Cu toate acestea, dacă procedurile de judecată vor întârzia finalizarea procesului până la o dată ulterioară desfășurării referendumului, pentru a întâmpina o eventuală solicitare de respingere a cauzei ca rămasă fără obiect, adaug un capăt de cerere prin care vă rog să soluționați cauza deoarece hotărârea instanței de constatare a nelegalității O.U.G. nr. 86/2018 își produce efecte și cu referire la acte juridice emise ulterior desfășurării referendumului, dar în legătură cu efectele acestuia.

De jure,

Dreptul fundamental la petiționare este consacrat prin art. 51 al Constituției României care, de asemenea, consfințește dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, în condițiile și limitele stabilite prin lege organică (art. 52). Modalitățile de exercitare a acestui drept sunt reglementate prin prevederile Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.

În îndeplinirea atribuțiilor ce le revin, membrii birourilor electorale exercită o funcție ce implică autoritatea de stat (art. 7 din Legea nr. 208/2015, aplicabilă referendumului din octombrie 2018).

Organizarea Referendumului pentru modificarea Constituției României a fost stabilită pentru zilele de 6 și 7 octombrie 2018 prin prevederile art. II alin. (1) al O.U.G. nr. 86/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000. O.U.G. nr. 86/2018 a fost adoptată în 18.09.2018 (M.Of. nr. 799 din 18 septembrie 2018).

Astfel, cu mai puțin de 30 de zile până la data organizării referendumului, prin modificările reglementate, O.U.G. nr. 86/2018 stabilește două zile pentru organizarea referendumului, în loc de o singură zi cum era reglementat prin Legea nr. 3/2000, contrar prevederilor Constituției României, așa cum a statuat Curtea Constituțională prin dispozițiile

Deciziei nr. 361/2016 [M.Of. nr. 419 din 3 iunie 2016 (în decizie CCR face trimitere și la propria jurisprudență, invocând Deciziile nr. 334/2013 și nr. 471/2013, în care se constată că dispozițiile legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului sunt constituționale în măsura în care nu se aplică referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii)].

De facto,

în data de 29.09.2018 am depus la BEC *întâmpinarea* înregistrată la nr. 82/C/BEC/R. Prin această petiție am solicitat BEC ca, în conformitate cu atribuțiile principale pe care le are, să dispună ca organizarea Referendumului să se desfășoare într-o singură zi, în data de 7 octombrie 2018, așa cum rezultă din prevederile legale anterioare adoptării ordonanței de urgență menționate, în acord cu prevederile Constituției României.

În data de 30.09.2018, am primit răspunsul BEC, înregistrat la nr. 82/C/BEC/R/30.09.2018 prin care, contrar prevederilor legale imperative pe care le-am menționat în petiția adresată BEC cu titlul de *întâmpinare* și care stabilesc atribuțiile principale ale acestei autorități, ni s-a transmis refuzul Biroului Electoral Central de a analiza aspectele menționate. Reproduc răspunsul BEC: „aspectele sesizate excedează atribuțiilor BEC, așa încât nu au fost analizate”.

Singura modalitate legală de a contesta prevederi legale (în sens strict, care includ legile și ordonanțele de urgență) pe motive de neconstituționalitate sau de nelegalitate (ca urmare a conflictului cu alte legi) este sesizarea autorității/instituției publice cu atribuții în executarea prevederilor legale criticate, drept reglementat prin prevederile art. 51 din Constituția României și prin prevederile Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ sau prin alte acte normative care stabilesc proceduri bazate pe prevederile Legii nr. 554/2004 (cum sunt actele normative care reglementează organizarea alegerilor sau a referendumului).

Refuzul BEC de a soluționa *întâmpinarea* înregistrată la nr. 82/C/BEC/R/29.09.2018 este nelegal și constituie un abuz (ne rezervăm dreptul de a depune o plângere penală împotriva președintelui acestei autorități și a membrilor care au votat *pentru* în sensul refuzului analizării petiției depuse de Asociație). Soluționarea aspectelor sesizate este în competența BEC, conform atribuțiilor principale pe care această autoritate le are, așa cum am menționat în petiție.

Astfel, în conformitate cu prevederile art. 25 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, Biroul Electoral Central supraveghează corecta desfășurare a referendumului, iar ca atribuție principală urmărește aplicarea unitară a dispozițiilor legale privitoare la alegeri și asigură interpretarea unitară a prevederilor acestora [art. 12 alin (1) lit. a) din Legea nr. 208/2015, aplicabilă Referendumului pentru modificarea Constituției din octombrie 2018].

Solicitarea pe care am adresat-o BEC prin *întâmpinarea* depusă la această autoritate viza tocmai aceste atribuții pe care reprezentanții BEC au refuzat să le îndeplinească.

De altfel, în domeniul electoral și mai precis în sfera drepturilor ce pot fi invocate în fața birourilor electorale, cu referire la critici aduse legislației privind organizarea alegerilor sau a referendumului s-au pronunțat instanțele de judecată și Curtea Constituțională, hotărând că astfel de critici sunt admisibile.

Astfel, în cauza ce a făcut obiectul Dosarului nr. 3064/200/2008, prin încheierea din 24.04.2008, Judecătoria Buzău a admis cererea de trimitere a cauzei la Curtea Constituțională în vederea soluționării excepției de neconstituționalitate invocată de Emil Moise împotriva prevederilor art. 48 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 privind alegerea administrației publice

locale. Plângerea a fost adresată împotriva hotărârii Biroului Electoral Municipal Buzău, care, prin invocarea prevederilor legale menționate a respins candidatura acestuia la una din demnitățile publice locale.

Prin Decizia nr. 522/2008 Curtea Constituțională a statuat că a fost legal sesizată și că este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și art. 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate. Este important de menționat că pentru a soluționa cauza CCR a preschimbat termenul de judecată luând hotărârea de a judeca de urgență excepția cu care a fost investită, astfel încât judecarea acesteia să nu afecteze desfășurarea procedurilor electorale (deși termenul inițial fusese stabilit la mai multe luni după desfășurarea alegerilor CCR a preschimbat termenul și a judecat excepția la doar câteva zile după ce a fost sesizată, înainte de data organizării alegerilor).

În vederea soluționării prezentei vă rog să dispuneți sesizarea Curții Constituționale a României cu privire la neconstituționalitatea prevederilor art. II alin. (1) al O.U.G. nr. 86/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000, prin care sunt stabilite două zile pentru organizarea Referendumului, 6 și 7 octombrie, în loc de una singură (7 octombrie) cum era reglementat inițial, în raport cu prevederile art. 1 alin. (3), ale art. 115 alin. (4) și ale art. 147 alin. (4) din Constituția României.

În esență, cu referire la prevederile art. 115 alin. (4) din Constituție, critica se referă la faptul că prevederile din O.U.G. nr. 86/2018 considerate neconstituționalitate se situează în afara coordonatelor constituționale, deoarece nu respectă, în mod cumulativ, toate cele trei condiții prevăzute de art. 115 alin. (4) din Constituție pentru ca legiuitorul delegat să poată adopta ordonanțe de urgență: existența unei situații extraordinare, reglementarea acesteia să nu poată fi amânată și urgența să fie motivată în cuprinsul ordonanței (a se vedea, în acest sens, Deciziile Curții Constituționale nr. 361/2016, nr. 334/2013 și nr. 471/2013).

Cu referire la încălcarea art. 147 alin. (4) din Constituție, vă rugăm să observați că dispozițiile O.U.G. nr. 86/2018 nesocotesc considerentele Deciziei nr. 334/2013, prin care Curtea Constituțională a constatat că dispozițiile legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului sunt constituționale în măsura în care nu se aplică referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii.

Pe cale de consecință, vă rugăm să admiteți cererea privind trimiterea în timp util a dosarului la Curtea Constituțională în vederea soluționării excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. II alin. (1) al O.U.G. nr. 86/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000.

Pe fondul cauzei, vă rugăm să constatați nelegalitatea refuzului Biroului Electoral Central de a soluționa aspectele sesizate de *Asociație* și să dispuneți ca organizarea Referendumului să se desfășoare într-o singură zi, în data de 7 octombrie 2018.

Vă mulțumesc!

Cu deosebită considerație,

Emil Moise³⁰

Președinte al Consiliului Director

30.09.2018

---

³⁰ Emil Moise a trimis o adresă cu același conținut Curții de Apel București în nume personal.

***

Decizia Curții de Apel București din 4.10.2018

ROMÂNIA

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI

SECȚIA A VIII-A CONTENCIOS ADMINISTRATIV ȘI FISCAL

Dosar nr. 7196/2/2018

Sentința civilă nr. 3917

Ședința publică de la 04 Octombrie 2018

Curtea constituită din:

PREȘEDINTE RALUCA ECATERINA TOMA

Grefier ONORICA SANDU

Pe rol se află soluționarea cererii de chemare în judecată formulată de reclamanta ASOCIAȚIA SOLIDARITATEA PENTRU LIBERTATEA DE CONȘTIINȚĂ în contradictoriu cu pârâțul BIROUL ELECTORAL CENTRAL având ca obiect anularea hotărârii Birou Electoral.

La apelul nominal făcut în ședință publică a răspuns reclamanta prin președinte Moise Emil care se legitimează cu carte de identitate valabilă, datele de identificare fiind consemnate în caietul grefierului de ședință, lipsă fiind pârâțul.

S-a făcut referatul cauzei de către grefierul de ședință, după care, nemaifiind alte cereri de formulat, Curtea pune în discuția reclamantei excepția de necompetență teritorială a acestei instanțe și acordă cuvântul pe această excepție.

Reclamanta, prin reprezentant, arată că are sediul în București, sediul indicat în acțiune este doar adresa de corespondență a asociației. Depune la dosar actul constitutiv al asociației de unde rezultă că are sediul în București, învederând că punctul de lucru din Buzău nu are personalitate juridică. Totodată depune un înscris din care rezultă că este reprezentantul asociației și copia plângerii adresată Biroului Electoral Central. Solicită respingerea excepției de necompetență teritorială, competența teritorială aparține acestei instanțe.

Curtea reține cauza în pronunțare asupra excepției de necompetență teritorială invocată din oficiu și, pentru eventualitatea în care va respinge excepția necompetenței teritoriale acordă cuvântul și cu privire la fondul cauzei.

Reclamanta, prin reprezentant, solicită admiterea acțiunii, arătând că folosirea imaginilor cu copii în cadrul campaniei pentru referendum este contrară Convenției privind drepturile copiilor. În cadrul campaniei sunt prezentate imagini cu copii, adeseori în situații denigratoare, refuzul pârâțului de a soluționa aspectele sesizate de reclamantă este nelegal.

Curtea declară închise dezbaterile și reține cauza spre soluționare.

CURTEA,

Deliberând asupra cauzei de față reține următoarele:

Prin cererea înregistrată la data de 03.10.2018 pe rolul acestei instanțe, sub nr. 7196/2/2018, reclamanta ASOCIAȚIA SOLIDARITATEA PENTRU LIBERTATEA DE CONȘTIINȚĂ a solicitat, în contradictoriu cu pârâțul BIROUL ELECTORAL CENTRAL, să se constate nelegalitatea refuzului pârâțului de a soluționa aspectele sesizate de reclamantă și în vederea urmării interesului superior al copiilor și să se dispună ca în campania pentru promovarea participării și votării cu da la referendumul pentru modificarea Constituției României să se înceteze folosirea copiilor.

În motivarea cererii a arătat următoarele:

Dreptul fundamental la petiționare este consacrat prin art. 51 al Constituției Românie care, de asemenea, consfințește dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, în condițiile și limitele stabilite prin lege organică (art. 52). Modalitățile de exercitare a acestui drept sunt reglementate prin prevederile Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.

În îndeplinirea atribuțiilor ce le revin, membrii birourilor electorale exercită o funcție ce implică autoritatea de stat (art. 7 din Legea nr. 208/2015, aplicabilă referendumului din octombrie 2018).

În data de 02.10.2018 a depus la BEC întâmpinarea înregistrată la nr. 119/C/BEC/R. Prin această petiție a solicitat BEC ca, în conformitate cu atribuțiile principale și obligațiile pe care le are, să dispună, de îndată, ca în campania pentru promovarea participării și votării cu DA la referendumul pentru modificarea Constituției României să se înceteze folosirea copiilor. Astfel, a solicitat Biroului Electoral Central să dispună, de îndată, ca în această campanie să nu mai fie utilizate mesaje în care se face referire la copii, să fie retrase toate bannerele, afișele pliantele, imaginile care folosesc copii și de asemenea, în această campanie, să nu mai fie transmise imagini sau filme cu copii pe canalele de televiziune sau pe internet în scopul convingerii cetățenilor să meargă la vot.

Unii dintre copiii din România, că de altfel în toate țările lumii, s-au născut ori se află în creștere și îngrijire în familii monoparentale, familii formate doar din bunici, familii adoptive sau cupluri ale unor persoane aparținând minorităților de orientare sexuală, în care primesc dragostea și suportul de care au nevoie ca să crească și să se dezvolte.

În această perioadă în România se află în plină desfășurare campania pentru Referendumul din octombrie 2018 pentru modificarea Constituției României inițiat de Coaliția pentru Familie, o asociație fără personalitate juridică alcătuită din mai multe organizații neguvernamentale care promovează valorile religioase proprii.

Atât Coaliția pentru Familie cât și majoritatea partidelor politice și a cultelor religioase recunoscute de stat duc o campanie susținută prin care îndeamnă cetățenii să participe și să voteze pentru modificarea Constituției în vederea definirii căsătoriei ca uniunea consimțită dintre un bărbat și o femeie.

Campania constă în distribuirea de pliante, afișarea unor bannere uriașe pe clădiri, promovarea unor filme sau imagini pe posturile de televiziune sau pe internet, organizarea unor întâlniri televizate, organizarea unor întâlniri cu reprezentanți ai partidele politice în bisericile aparținând cultelor recunoscute (și finanțate) de stat, promovarea din casă în casă, prin intermediul preoților, a participării și votării DA la referendum, postarea unor imagini autocolante pe mijloacele de transport în comun.

În marea majoritate a cazurilor prezentate cei care promovează schimbarea Constituției se folosesc de copii (inclusiv prin utilizarea unor imagini cu copii).

De asemenea, în marea majoritate a cazurilor prezentate referirile la cuplurile aparținând persoanelor de același sex și la copiii crescuți ori care ar putea fi crescuți de aceste cupluri se fac în termeni peiorativi (adesea violenți).

Spre exemplu, pe site-ul Coaliției pentru Familie, toate cele 5 filme prezentate fac referire la copii și folosesc imagini cu copii, folosesc termeni care pun copiii sau cuplurile care îi cresc în situații în care se incită la ură împotriva lor. În unul dintre filme sunt prezentați doi bărbați dezbrăcați, ținându-se în brațe, iar unul dintre ei ține în brațe, la rândul lui, un copil de asemenea dezbrăcat (cu mesajul „în unele țări din Europa doi bărbați pot adopta un copil

datorită legalizării «căsătoriei» între cuplurile de același sex. Studiile și mărturiile cutremurătoare ale copiilor crescuți în astfel de cupluri arată traumele prin care aceștia trec” – sublinierea aparține realizatorilor filmului. „Eram doar un copil, dar mă expunea la activitate sexuală explicită”, afirmă o tânără în film, despre care ni se spune că era „crescută într-un cuplu de doi bărbați homosexuali”:

„Aluziile sexuale erau la ordinea zilei, m-au lăsat traumatizat”, afirmă un tânăr care, la fel, „a fost crescut într-un cuplu de doi bărbați homosexuali”.

În concluzie, susțin reprezentanții Coaliției pentru Familie, „Orice copil are dreptul la o mamă și la un tată”, după care îndeamnă: „Apără copiii României, apără căsătoria între un bărbat și o femeie, mergi la vot, votează DA pe 7 octombrie 2018!”. Într-un alt film, teoriile de gen – care se predau în școlile și universitățile din România și din întreaga lume sunt prezentate drept metode de „re”-educare a copiilor, sau: „legalizarea căsătoriilor între persoane de același sex înseamnă reeducarea copiilor. Doar dacă votăm șase milioane dovedim că ne pasă de copiii noștri!”).

Filmele la care a făcut referire pot fi vizionate pe siteul <http://coalitiapentrufamilie.ro/>.

De asemenea, mitropolitul creștin ortodox al Ardealului, domnul Laurențiu Strezea, aflat într-o funcție de conducere retribuită din bani publici, a afirmat în predica rostită la mănăstirea Sădinca, jud. Sibiu că persoanele aparținând minorităților sexuale „vor lua și copiii noștri, pentru că ei nu pot face copii”.

Informația a fost larg mediatizată și – printre alte surse poate fi citită aici: (<https://adevarul.ro/news/eveniment/cum-convinge-mitropolitul-ardealuluiicredincosi-săiasa-referendum-vor-lua-copiii-nostri-nu-copii-15b9bbc72df52022f757015cã7index.html>).

Astfel de mesaje sunt folosite de preoți, în special în localitățile rurale, printr-o campanie din casă în casă.

Convenția Organizației Națiunilor Unite pentru Drepturile Copiilor (în continuare, și Convenția), ratificată de România prin Legea nr. 18/1990, statuează în art. 3 că în toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala. De asemenea, prin prevederile art. 2 se instituie interzicerea discriminării copilului. Modalitățile prin care Coaliția pentru Familie, partidele politice și cultele religioase recunoscute de stat au ales să susțină campania de votare în cadrul referendumului din octombrie 2018, așa cum a menționat supra, sunt contrare interesului superior al copilului și astfel contrare prevederilor Convenției.

Folosirea unor termeni peiorativi, care incită la ură împotriva persoanelor aparținând minorităților de orientare sexuală care cresc sau îngrijesc copii, dar și împotriva copiilor lor, constituie o discriminare împotriva acestora și totodată împotriva copiilor aflați în creșterea și îngrijirea lor în condițiile în care copiii nu aleg în ce familie se nasc, sau sunt adoptați, ori dați în creștere sau îngrijire act contrar prevederilor Convenției.

De altfel, inițiatorii referendumului, partidele politice și cultele religioase care îi susțin, încercă să determine reglementarea unui anumit tip de familie în dauna interesului superior al tuturor copiilor indiferent în ce categorie s-ar întâmpla să fie părinții acestora, reglementare care ar fi în contradicție cu prevederile Convenției. Propunerea de modificare a Constituției subminează statutele acelor părinți reali, menționate în paragraful al patrulea (supra), în dauna interesului superior al copiilor, doar pentru a promova propriul punct de vedere cu privire la cum ar trebui să arate o familie perfectă, celelalte tipuri de familie având un statut inferior.

Convenția privind Drepturile Copilului nu precizează necesitatea ca o familie să fie compusă dintr-un bărbat, o femeie și copiii acestora. În schimb, statuează că toți copiii au aceleași drepturi, indiferent din ce categorie fac parte părinții lor.

Din perspectiva interesului superior al copilului, familia este în primul rând o entitate care oferă îngrijire, atenție și dezvoltare. Nu este în interesul superior al copiilor să fie subminată valoarea relațiilor părinților lor, fapt ce constituie o discriminare împotriva copiilor ai căror părinți nu se încadrează în modelul unei familii „tradiționale”.

Este de asemenea de menționat că în campania pentru referendum cei care susțin modificarea Constituției fac des apel la limitarea accesului copiilor la informațiile care pot avea impact asupra drepturilor acestora la sănătate, educație sau asociere, drepturi consacrate în Convenție.

În conformitate cu prevederile art. 25 alin. (1) din Legea 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, Biroul Electoral Central supraveghează corecta desfășurare a referendumului, iar ca atribuție principală urmărește aplicarea unitară a dispozițiilor legale privitoare la alegeri și asigură interpretarea unitară a prevederilor acestora [art. 12 alin (1) lit. a) din Legea nr. 208/2015, aplicabilă Referendumului pentru modificarea Constituției din octombrie 2018].

În data de 02.10.2018, a primit răspunsul BEC, înregistrat la nr. 119/C/BEC/R/02.10.2018 prin care, contrar prevederilor legale imperative pe care le-a menționat în petiția adresată BEC cu titlul de întâmpinare și care stabilesc atribuțiile principale ale acestei autorități, i s-a transmis refuzul Biroului Electoral Central de a analiza aspectele menționate. Reproduc răspunsul BEC: „aspectele sesizate excedează atribuțiilor BEC”.

Singura modalitate legală de a contesta fapte și acte nelegale în cadrul desfășurării campaniei pentru referendum este sesizarea autorității/instituției publice cu atribuții în executarea prevederilor legale criticate, drept reglementat prin prevederile art. 51 din Constituția României și prin prevederile Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ sau prin alte acte normative care stabilesc proceduri bazate pe prevederile Legii nr. 554/2004 (cum sunt actele normative care reglementează organizarea alegerilor sau a referendumului).

Refuzul BEC de a soluționa întâmpinarea înregistrată la nr. 119/C/BEC/R/02.10.2018 este nelegal și constituie un abuz. Soluționarea aspectelor sesizate este în competența BEC, conform atribuțiilor principale pe care această autoritate le are, așa cum a menționat în petiție.

Astfel, în conformitate cu prevederile art. 25 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, Biroul Electoral Central supraveghează corecta desfășurare a referendumului, iar ca atribuție principală urmărește aplicarea unitară a dispozițiilor legale privitoare la alegeri și asigură interpretarea unitară a prevederilor acestora [art. 12 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 208/2015, aplicabilă Referendumului pentru modificarea Constituției din octombrie 2018].

Solicitarea pe care a adresat-o BEC prin întâmpinarea depusă la această autoritate viza tocmai aceste atribuții pe care reprezentanții BEC au refuzat să le îndeplinească.

De altfel, în domeniul electoral și mai precis în sfera drepturilor ce pot fi invocate în fața birourilor electorale, cu referire la critici aduse modului în care se desfășoară campania privind organizarea alegerilor sau a referendumului s-au pronunțat instanțele de judecată și Curtea Constituțională, hotărând că astfel de critici sunt admisibile.

Reclamanta a menționat cauza ce a făcut obiectul Dosarului nr. 3064/200/2008 și Decizia nr. 522/2008 a Curții Constituționale.

Pe fondul cauzei, a solicitat să se constate nelegalitatea refuzului pârâtului Biroului Electoral Central de a soluționa aspectele sesizate de Asociație și să dispună ca în campania pentru promovarea participării și votării cu DA la referendumul pentru modificarea Constituției României să se înceteze folosirea copiilor. Astfel, să se dispună ca în această campanie să nu mai fie utilizate mesaje în care se face referire la copii, să fie retrase toate bannerele, afișele pliantele, imaginile care folosesc copii și de asemenea, să nu mai fie transmise imagini sau filme cu copii pe canalele de televiziune sau pe internet în scopul convingerii cetățenilor să meargă la vot.

Reclamanta a depus înscrișuri în dovedirea cererii.

Pârâtul BIROUL ELECTORAL CENTRAL, legal citat, nu a formulat întâmpinare și nu a solicitat probe în combaterea acțiunii.

În ceea ce privește **excepția necompetenței teritoriale**, Curtea urmează să o respingă, față de prevederile art. 10 alin. (3) din Legea nr. 554/2018 și împrejurarea că reclamanta are sediul în București, astfel cum rezultă din certificatul de înregistrare fiscală emis de Ministerul Finanțelor Publice pentru Asociația Solidaritatea pentru Libertate de Conștiință la data de 21.05.2004, acest document fiind depus la termenul de judecată din 04.10.2018.

Pe fondul cauzei, Curtea reține că reclamanta Asociația Solidaritatea pentru Libertate de Conștiință s-a adresat la data de 01.10.2018 Biroului Electoral Central solicitându-i să dispună, în baza art. 25 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 și art. 12 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 208/2015, încetarea folosirii, în cadrul campaniei pentru referendumul pentru modificarea Constituției din octombrie 2018, a mesajelor care fac referire la copii, să fie retrase toate bannerele, afișele, pliantele, imaginile care folosesc copii, transmiterea imaginilor sau filmelor cu copii pe canalele de televiziune sau internet, susținând că acestea sunt contrare dispozițiilor Convenției cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, și în special art. 3 și art. 2 ale acesteia.

Prin adresa nr. 119/C/BEC/R/2018 pârâtul a comunicat reclamantei că aspectele solicitate excedează atribuțiilor Biroului Electoral Central.

Împotriva acestui refuz, reclamanta a formulat acțiunea ce face obiectul prezentului dosar, la soluționarea căreia instanța reține următoarele:

În cauză sunt incidente dispozițiile Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, ce se completează cu cele ale Legii nr. 208/2015 cu modificările și completările ulterioare, cu excepția dispozițiilor privind Sistemul informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal și centralizarea electronică a rezultatelor votării.

Art. 30 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 stabilește că „Mijloacele folosite în campania pentru referendum nu trebuie să contravină ordinii de drept”, un conținut asemănător având art. 65 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 ce prevede că „Mijloacele folosite în campania electorală nu pot contraveni legii”.

Curtea reține că reclamanta s-a adresat Biroul Electoral Central invocând faptul că prin folosirea, în cadrul campaniei pentru referendumul din octombrie 2018 privind revizuirea Constituției, a unor imagini în care sunt prezentați copii, cel mai adesea în ipostaze degradante, sunt încălcate dispozițiile art. 3 și art. 2 din Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, ratificată de România prin Legea nr. 18/1990.

Art. 25 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului stabilește că Biroul Electoral Central are printre atribuții aceea de a **supraveghea corecta**

desfășurare a referendumului, iar potrivit art. 25 alin. (2¹) din aceeași lege în exercitarea atribuțiilor ce îi revin, Biroul Electoral Central adoptă hotărâri care sunt obligatorii pentru toate autoritățile, instituțiile publice, birourile electorale, precum și pentru toate organismele cu atribuții în materia referendumului, de la data aducerii la cunoștință în ședință publică.

Și art. 12 din Legea nr. 208/2015 prevede că Biroul Electoral Central urmărește aplicarea unitară a dispozițiilor legale privitoare la alegeri și asigură interpretarea unitară a prevederilor acestora [lit.a)], rezolvă prin decizii care sunt obligatorii întâmpinările referitoare la propria sa activitate și contestațiile cu privire la activitatea birourilor electorale de circumscripție [lit.c)] și îndeplinește orice alte atribuții ce îi revin potrivit prezentei legi [lit.p)].

Având în vedere că Asociația Solidaritatea pentru Libertate de Conștiință se adresează Biroului Electoral Central reclamând folosirea, în cadrul campaniei pentru referendum, a unor mijloace ce contravin legii și ordinii de drept, Curtea constată, față de prevederile art. 25 alin. (1) din Legea nr. 3/2000 ce conferă Biroului Electoral Central rolul de a **supraveghea corecta desfășurare a referendumului**, și prin urmare **inclusiv a prevederilor art. 30 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 și art. 65 alin. (3) din Legea nr. 208/2015** mai sus citate, că Biroul Electoral Central avea competența de a soluționa cererea reclamantei, solicitarea Asociației Solidaritatea pentru Libertate de Conștiință neexcedând atribuțiilor Biroului Electoral Central, fiind nelegal refuzul Biroului Electoral Central de a soluționa cererea înregistrată sub nr. 119/C/BEC/R/2018/02.10.2018.

Nu s-ar putea aprecia că soluționarea aspectelor invocate de reclamantă prin cererea înregistrată la BEC cu nr. 119/C/BEC/R/2018/02.10.2018 ar fi fost de competența birourilor electorale de circumscripție atâta timp cât acestea din urmă, potrivit art. 80 alin. (1) din Legea nr. 208/2015, „veghează la corecta desfășurare a campaniei în circumscripția în care funcționează”, iar reclamanta invocase încălcări ale legii care nu se limitau la o circumscripție **ci încălcări ce se refereau la întregul teritoriu al țării și chiar cu depășirea acestuia**, cum sunt de exemplu cele referitoare la postarea unor imagini și filme pe internet.

O interpretare contrară ar conduce la ideea că reclamanta ar trebui să formuleze în fața fiecărui birou electoral de circumscripție a câte unei plângeri pentru a reclama folosirea unuia și aceluiași mijloc nelegal (respectiv pentru a sesiza o singură faptă) ce vizează întreg teritoriul național, ceea ce nu poate fi admis.

Curtea constată, față de argumentele mai sus expuse, că Biroul Electoral Central avea atribuția, competența, potrivit art. 25 alin. (1) din Legea nr. 3/2000, de a soluționa cererea reclamantei prin care aceasta sesiza încălcarea legii, potrivit art. 30 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 și art. 65 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 și, urmare, refuzul Biroului Electoral Central de a soluționa cererea Asociației Solidaritatea pentru Libertate de Conștiință este nejustificat.

Referitor la încălcările legii invocate de reclamantă, Curtea reține că acestea se referă atât la folosirea imaginilor cu copii în cadrul campaniei pentru referendumul din 6 și 7 octombrie 2018 pentru modificarea Constituției, cât și la folosirea, în cadrul discursurilor ținute în cadrul acestei campanii, a unei argumentații referitoare la copii.

În ceea ce privește folosirea imaginilor cu copii în cadrul campaniei pentru referendumul din 6 și 7 octombrie 2018, Curtea reține relevanța în cauză a prevederilor art. 2 și art. 3 din Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989, ratificată de România prin Legea nr. 18/1990, a

dispozițiilor art. 49 alin. (1) și (3) din Constituție, a prevederilor art. 1 alin. (2), art. 2, art. 27 alin. (1), (2) și (4) din Legea nr. 272/2004.

Astfel, prin ratificarea Convenției cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 România s-a angajat să respecte și să garanteze drepturile stabilite în convenție tuturor copiilor, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de naționalitate, apartenența etnică sau originea socială, de situația materială, incapacitatea fizică, de statutul la naștere sau de statutul dobândit al copilului ori al părinților sau al reprezentanților legali ai acestuia, să asigure copilului protecția necesare și în acest scop să ia toate măsurile legislative și administrative corespunzătoare, **interesele copilului urmând a prevala în toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative.**

De asemenea, conform art. 49 alin. (1) din Constituția României copiii se bucură de un regim special de protecție în realizarea drepturilor lor, iar potrivit art. 49 alin. (3) din Constituție „exploatarea minorilor, **folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității** sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală **sunt interzise**”.

Conform art. 27 alin. (1) și (2) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului „(1) Copilul are dreptul la protejarea imaginii sale publice și a vieții sale intime, private și familiale. (2) **Este interzisă orice acțiune de natură să afecteze imaginea publică a copilului sau dreptul acestuia la viață intimă, privată și familială**”, iar potrivit art. 27 alin. (4) din aceeași Lege „**Copiii nu pot fi folosiți sau expuși** de către părinți, reprezentanți legali, alte persoane responsabile de creșterea și îngrijirea lor, organisme private acreditate ca furnizori de servicii sociale, instituții publice sau private, în scopul de a obține avantaje personale/instituționale sau de a influența deciziile autorităților publice”.

Curtea constată că folosirea imaginilor cu minori în cadrul campaniei pentru referendumul din 6 și 7 octombrie 2018 pentru modificarea Constituției contravine cadrului legislativ conturat mai sus deoarece încalcă dreptul copiilor la protejarea imaginii publice și a vieții intime, private și familiale, încalcă dreptul copiilor de a nu fi folosiți sau expuși în scopul obținerii unor anumite avantaje (în speță acest scop constă în influențarea rezultatului votului), precum și a dreptului copiilor de a nu fi folosiți în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie dezvoltarea normală.

Pentru a da un singur exemplu de imagine care încalcă dispozițiile normative mai sus citate, Curtea menționează videoclipul accesibil pe link-ul <http://coalitiapentrufamilie.ro>, intitulat „Cu ce mă afectează căsătoria dintre doi bărbați”, în care un copil de vârstă foarte mică, purtând doar un scutec, este prezentat în brațele a doi bărbați dezbrăcați.

Difuzarea imaginilor cu minori în cadrul campaniei pentru referendum nu doar contravine dispozițiilor normative expuse pe larg mai sus, dar este de natură să afecteze emoțional și copii care, fără voia lor, sunt expuși în cotidian, pe stradă, în mijloacele de transport în comun, și chiar și acasă, vizionării acestor imagini.

Având în vedere aceste considerente, și față de dispozițiile normative mai sus citate, Curtea va admite acțiunea și va obliga pârâtul să emită o hotărâre prin care să interzică folosirea imaginilor cu copii în cadrul campaniei pentru referendumul din 6 și 7 octombrie 2018 pentru modificarea Constituției, sub orice formă ar fi aceste imagini și pe orice suport (bannere, afișe, pliante, imagini sau filme pe canalele de televiziune sau pe internet, enumerarea fiind exemplificativă).

În ceea ce privește folosirea, în cadrul campaniei pentru referendumul din 6 și 7 octombrie 2018 pentru modificarea Constituției, a unui tip de argumentație în cadrul căreia se face referire la copii, Curtea apreciază aceasta nu poate fi interzisă deoarece ar contraveni dreptului la liberă exprimare a opiniilor, ocrotit de art. 10 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ce prevede că „Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere”.

Este adevărat că exercițiul acestei libertăți comportă anumite limite, ce țin între altele și de protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, potrivit art. 10 alin. (2) din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, iar în contextul campaniei electorale art. 65 alin. (5) din Legea nr. 208/2015 interzice folosirea mesajelor sau sloganurilor cu caracter discriminatoriu ori a mesajelor de incitare la ură și intoleranță, însă controlul respectării acestor limite se realizează ex-post, nici instanța și nici autoritățile neputând interzice unei persoane să folosească anumite argumente.

Față de considerentele mai sus arătate, văzând și dispozițiile art. 51 alin. (1) și (4), art. 52 alin. (1) din Constituție, prevederile art. 8 din Legea nr. 554/2004, art. 25 alin. (1) și alin. (2¹) din Legea nr. 3/2000, precum și celelalte dispoziții normative indicate în cuprinsul sentinței, Curtea va admite acțiunea și va obliga pârâțul BIROUL ELECTORAL CENTRAL să emită o hotărâre prin care să interzică folosirea imaginilor cu copii în cadrul campaniei pentru referendumul din 6 și 7 octombrie 2018 pentru modificarea Constituției.

PENTRU ACESTE MOTIVE,
ÎN NUMELE LEGII
HOTĂRĂȘTE

Respinge excepția necompetenței teritoriale.

Admite cererea formulată de reclamanta ASOCIAȚIA SOLIDARITATEA PENTRU LIBERTATEA DE CONȘTIINȚĂ cu sediul în București, str. Octavian Goga nr. 2, sector 3 în contradictoriu cu pârâțul BIROUL ELECTORAL CENTRAL cu sediul în București, sector 3, str. Eugeniu Carada nr. 1.

Obligă pârâțul să emită o hotărâre prin care să interzică folosirea imaginilor cu copii în cadrul campaniei pentru referendumul din 6 și 7 octombrie 2018 pentru modificarea Constituției.

Cu drept de recurs în 15 zile de la comunicare. Recursul se depune la Curtea de Apel București secția a VIII-a Contencios Administrativ și Fiscal.

Pronunțată în ședință publică azi, 04.10.2018.
PREȘEDINTE
RALUCA-ECATERINA TOMA

GREFIER
ONORICA SANDU

***

Asociația Solidaritatea pentru Libertatea de Conștiință / Adresa către Birourile Electorale Județene din 6.10.2018

Asociația Solidaritatea pentru Libertatea de Conștiință

Stimată Doamnă Președintă/ Stimat Domnule Președinte a/al Biroului Electoral Județean,
[...]

Cu puțin timp în urmă Asociația a primit o corespondență din partea domnului Ghimpau Alin, președintele Biroului Electoral Județean Mehedinți prin care, urmare a înregistrării întâmpinării noastre pe care am transmis-o în dimineața acestei zile atât Biroului Electoral Central cât și birourilor electorale județene, domnia sa și-a exprimat unele nelămuriri date de faptul că, citez, „1. Hotărârea 3917/04.10.2018 a Curții de Apel București a fost pronunțată în contradictoriu cu pârâțul BEC București, iar BEJ Mehedinți nu a fost parte în aceasta cauză, astfel ca această hotărâre judecătorească îi este inopozabilă; 2. Hotărârea nu este definitivă, putând fi atacată cu recurs; 3. Pe raza județului Mehedinți nu au fost sesizări, din partea persoanelor interesate, în legătură cu distribuirea de materiale care să conțină fotografii cu copii minori în ipostaze indecente”.

Ca urmare a acestor nelămuriri facem următoarele precizări pentru a veni în sprijinul birourilor electorale județene, reluând rugămintea exprimată în întâmpinarea depusă în decursul dimineții acestei zile:

Va rugăm să citiți întâmpinarea pe care v-am trimis-o. Așa cum am menționat clar și explicit, dacă hotărârile BEC sunt obligatorii pentru toate birourile electorale și hotărârea unei instanțe de judecată de a obliga BEC este obligatorie pentru birourile electorale dacă ceea ce se obligă are aplicabilitate pe raza BEJ respectiv.

Desigur, sentința nr. 3917/2018 a Curții de Apel București nu este definitivă dar:

1. BEC nu a atacat-o cu recurs și deocamdată este executorie;
2. nu este neapărat nevoie să existe o hotărâre a unei instanțe de judecată pentru a opri o campanie (în cadrul referendumului) nelegală, în care sunt folosiți copii (noi v-am trimis hotărârea și pentru a confirma că BEC și deci BEJ sunt competente în a soluționa astfel de întâmpinări, dar și pentru a lua act de faptul că ceea ce am sesizat a fost deja confirmat și sancționat de o instanță de judecată, de nivelul curții de apel);
3. folosirea copiilor în campania pentru referendum are loc pe tot teritoriul țării, în toate localitățile din țară (Coaliția pentru Familie, cultele religioase și partidele politice împotriva activității cărora am adresat întâmpinarea inițială către BEC și apoi contestația adresată instanței de judecată au filiale în toate localitățile din țară și chiar în afara țării);
4. folosirea copiilor într-un mod degradant și umilitor se face și atunci când, *exempli gratia*, oamenii sunt îndemnați să participe la referendum și să voteze „DA” pentru apărarea copiilor țării (apărarea împotriva cui?; Cine îi amenință pe copiii țării în cazul în care Constituția nu va fi modificată în sensul în care căsătoria să fie doar între un bărbat și o femeie?);
5. faptul că nimeni nu a sesizat astfel de nelegalități nu înseamnă că ele nu există. În plus, noi am indicat dovezile care ne susțin afirmațiile, preluate în motivarea Curții de Apel București, care probează că faptele există. Astfel de mesaje, folosite în pliante, bannere, filmulețe, sunt folosite și pe raza de acțiune a BEJ Mehedinți ca de altfel pe raza fiecărui județ

din România, iar hotărârea dumneavoastră în sensul opririi acestor campanii murdare ar fi nu numai legitimă și legală, dar și umană.

Pe cale de consecință, vă rugăm sa țineți cont de cele exprimate în întâmpinarea pe care v-am transmis-o și să decideți în conformitate cu prevederile legale și cu hotărârea Curții de Apel București!

Vă mulțumim,

Emil Moise

Președinte Asociația Solidaritatea pentru Libertatea de Conștiință

***

Asociația Solidaritatea pentru Libertatea de Conștiință / Adresa către BEC din 7.10.2018

Domnului Președinte al Biroului Electoral Central

Stimate Doamnă Președinte,

Prin prezenta, depunem o **întâmpinare** în conformitate cu prevederile Convenției ONU privind drepturile copilului, ale Constituției României, ale legislației privind drepturile copilului, ale legislației privind organizarea Referendumului din octombrie 2018 pentru modificarea Constituției României, prin care vă rugăm să dispuneți interzicerea folosirii copiilor de către cultele religioase pentru promovarea participării și votării cu DA la referendumul pentru modificarea Constituției României.

De facto,

La data redactării și expedierii prezentei, în incinta bisericilor aparținând Bisericii Ortodoxe Române, dar și în cadrul slujbelor religioase oficiate în aceste biserici cetățenele/cetățenii sunt îndemnați să meargă la vot și să voteze DA pentru modificarea Constituției, prin folosirea mesajelor sau a imaginilor cu copii. Astfel de evenimente nelegale se desfășoară, spre exemplu, la Biserica Ortodoxă din centrul localității Eforie Nord, în Buziaș, jud. Timiș, la Biserica Sf. Petru și Pavel, la Catedrala Sf. Ilie din sectorul 3, București, la Biserica Sfânta Vineri din cartierul Drumul Taberei, sector 6, București. Mass media prezintă astfel de situații de la biserici din aproape toate localitățile din țară.

În sensul celor precizate în prezenta întâmpinare, s-a pronunțat și Curtea de Apel București care, prin sentința nr. 3917/04.10.2018, a obligat Biroul Electoral Central să emită o hotărâre prin care să interzică folosirea imaginilor cu copii în cadrul campaniei pentru referendumul din 6 și 7 octombrie 2018 pentru modificarea Constituției, sub orice formă ar fi aceste imagini și pe orice suport (bannere, afișe, pliante, imagini sau filme pe canalele de televiziune sau pe internet, enumerarea fiind exemplificativă).

Sensul în care sunt folosiți copiii pentru promovarea participării și votării cu DA la referendum este explicit în materialele sau îndemnurile folosite de inițiatorii referendumului, Coaliția pentru Familie și Biserica Ortodoxă Română, așa cum v-am precizat în adresa înregistrată la BEC la nr. 119/C/BEC/R, aspecte criticate și de Curtea de Apel București în hotărârea menționată.

Convenția Organizației Națiunilor Unite pentru Drepturile Copiilor (în continuare, și *Convenția*), ratificată de România prin Legea nr. 18/1990, statuează în art. 3 că în toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala, iar prin prevederile art. 2 se instituie interzicerea discriminării copilului.

Modalitățile prin care Coaliția pentru Familie, partidele politice și cultele religioase recunoscute de stat au ales să susțină campania de votare în cadrul referendumului din octombrie 2018, așa cum am menționat supra, sunt contrare interesului superior al copilului și astfel contrare prevederilor *Convenției*.

Folosirea unor termeni peiorativi, care incită la ură împotriva persoanelor aparținând minorităților de orientare sexuală care cresc sau îngrijesc copii, dar și împotriva copiilor lor, constituie o discriminare împotriva acestora și totodată împotriva copiilor aflați în creșterea și îngrijirea lor – în condițiile în care copiii nu aleg în ce familie se nasc, sau sunt adoptați, ori dați în creștere sau îngrijire – act contrar prevederilor *Convenției*.

Convenția privind Drepturile Copilului nu precizează necesitatea ca o familie să fie compusă dintr-un bărbat, o femeie și copiii acestora. În schimb, statuează că toți copiii au aceleași drepturi, indiferent din ce categorie fac parte părinții lor.

Art. 30 alin. (3) din Legea nr. 3/2000 stabilește că „Mijloacele folosite în campania pentru referendum nu trebuie să contravină ordinii de drept”, un conținut asemănător având art. 65 alin. (3) din Legea nr. 208/2015 ce prevede că „Mijloacele folosite în campania electorală nu pot contraveni legii”.

Prin ratificarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, România s-a angajat să respecte și să garanteze drepturile stabilite în *Convenție* tuturor copiilor, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de naționalitate, apartenența etnică sau originea socială, de situația materială, incapacitatea fizică, de statutul la naștere sau de statutul dobândit al copilului ori al părinților sau al reprezentanților legali ai acestuia, să asigure copilului protecția necesară și în acest scop să ia toate măsurile legislative și administrative corespunzătoare, interesele copilului urmând a prevala în toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative.

De asemenea, conform art. 49 alin. (1) din Constituția României copiii se bucură de un regim special de protecție în realizarea drepturilor lor, iar potrivit art. 49 alin. (3) din Constituție „exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise”.

Conform art. 27 alin. (1) și (2) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului „(1) Copilul are dreptul la protejarea imaginii sale publice și a vieții sale intime, private și familiale. (2) Este interzisă orice acțiune de natură să afecteze imaginea publică a copilului sau dreptul acestuia la viață intimă, privată și familială”, iar potrivit art. 27 alin. (4) din aceeași Lege „Copiii nu pot fi folosiți sau expuși de către părinți, reprezentanți legali, alte persoane responsabile de creșterea și îngrijirea lor, organisme private acreditate ca furnizori de servicii sociale, instituții publice sau private, în scopul de a obține avantaje personale/instituționale sau de a influența deciziile autorităților publice”.

Folosirea imaginilor cu minori în cadrul campaniei și al organizării referendumului pentru modificarea Constituției din 6 și 7 octombrie 2018 contravine cadrului legislativ conturat mai sus deoarece încalcă dreptul copiilor la protejarea imaginii publice și a vieții intime, private și

familiale, încalcă dreptul copiilor de a nu fi folosiți sau expuși în scopul obținerii unor anumite avantaje (în speță acest scop constă în influențarea rezultatului votului), precum și a dreptului copiilor de a nu fi folosiți în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie dezvoltarea normală.

Distribuirea imaginilor cu minori în cadrul campaniei pentru referendum nu doar contravine dispozițiilor normative expuse pe larg mai sus, dar este de natură să afecteze emoțional și copiii care, fără voia lor, sunt expuși în cotidian, pe stradă, în mijloacele de transport în comun, și chiar și acasă, vizionării acestor imagini.

Vă mulțumesc!

Cu deosebită considerație,

Emil Moise

Președinte al Consiliului Director

07.10.2018

***

Decizia Curții de Apel Ploiești din 10 octombrie 2018

România

Curtea de Apel Ploiești

Secția a II-a civilă, de Contencios Administrativ și Fiscal

Dosar nr. 575/42/2018

Încheiere

Ședința publică din data de 10 octombrie 2018

Președinte – Stan Liliana Aida

Grefier – Ilie Georgeta

Pe rol fiind soluționarea cererii de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor O.U.G. nr. 86/2018 raportat la dispozițiile art. 115 alin. (4) și art. 147 din Constituția României, invocată în cadrul dosarului sus menționat de reclamantii MOISE EMIL, domiciliat [...], ASOCIAȚIA SOLIDARITATEA PENTRU LIBERTATEA DE CONȘTIINȚĂ PRIN PREȘEDINTE EMIL MOISE, cu sediul [...], în contradictoriu cu pârâțul BIROUL ELECTORAL CENTRAL BUCUREȘTI, cu sediul [...]. La apelul nominal făcut în ședința publică, a răspuns reclamantul Moise Emil personal în nume propriu și în calitate de reprezentant pentru Asociația pentru Libertatea de Conștiință, lipsă fiind pârâțul Biroul Electoral Central București.

Procedura de citare este legal îndeplinită.

S-a făcut referatul cauzei de către grefierul de ședință, care învederează că dosarul se află la primul termen de judecată, cauza fiind declinată de la Curtea de Apel București. Curtea constată că este competentă material să judece prezenta cauză și pune în discuția părții prezente cererea de sesizare a Curții Constituționale cu soluționarea excepției de neconstituționalitate.

Reclamantul Moise Emil, având cuvântul personal în nume propriu și pentru Asociația pentru Libertatea de Conștiință învederează că a fost invocată excepția necompetenței

teritoriale, cauza a avut termen la Curtea de Apel București, s-a ținut cont de un document de la dosar, dar asociația are sediul în București și punct de lucru în Buzău. Arată că a acceptat excepția necompetenței teritoriale, dar în motivare au fost schimbate lucrurile, că ar fi necompetentă instanța întrucât au fost conexe cele două dosare, competența aparținând primului complet. Depune la dosar sentința civilă nr. 3917 pronunțată de Curtea de Apel București prin care a fost respinsă excepția necompetenței teritoriale, a fost admisă cererea. Curtea apreciază că este competentă în soluționarea prezentei cauze, prima cerere fiind formulată de asociație, dat fiind înscrierile existente la dosarul cauzei, cauza fiind declinată prin hotărâre, fără cale de atac.

Reclamantul Moise Emil, având cuvântul, învederează, că ar putea fi invocată disjungerea; cu privire la excepția de neconstituționalitate, învederează că în cuprinsul plângerii formulate există cele două articole. Arată că a adresat Biroului Electoral Central o solicitare cu rugămintea ca BEC, în virtutea atribuțiilor pe care le are, să dispună ca organizarea referendumului să fie făcută într-o singură zi. Mai arată că a adresat personal, dar și cu asociația o întâmpinare în baza art. 51 din Constituția României, art. 52 din Legea nr. 554/2004 în ceea ce privește organizarea referendumului într-o singură zi, întrucât ordonanța de desfășurare a referendumului în 2 zile este neconstituțională. Precizează că BEC avea doar trei variante de răspuns, respectiv admite, respinge, să nu răspundă, dar a ales a patra variantă, refuzând să analizeze întâmpinarea. Drept urmare, a apărut în fața instanței de judecată, invocând excepția de neconstituționalitate. Arată că, așa cum a menționat în plângere, a mai avut un precedent cu Biroul Electoral Buzău, fiind admisă cererea, fiind sesizată Curtea Constituțională a României care, deși a dat termen peste câteva luni, a fost preschimbat și cauza a fost judecată a doua sau a treia zi. În motivarea cererii de trimitere, arată că O.U.G. nr. 86/2018 contravine prevederilor Constituției, art. 115 alin. (4), menționează condiția obligativității art. 147 alin. (4), menționează că, deciziile Curții Constituționale sunt general obligatorii, art. 115 din Constituția României fiind încălcat prin emiterea O.U.G. nr. 86/2018 pentru că nu respectă condițiile.

Menționează o speță similară, respectiv Decizia nr. 361/2016 a CCR, parag. 9 și 15. Cu privire la art. 147, Curtea Constituțională are altă decizie cu privire la perioada care nu poate fi mai mică de un an, dar O.U.G. nr. 86/2018 a fost dată cu aproximativ 3 săptămâni înainte. În concluzie, solicită admiterea cererii de sesizare a Curții Constituționale învederând că excepția este invocată în fața unei instanțe de judecată, actul neconstituțional atacat este în vigoare și are legătură cu fondul cauzei.

Curtea retine cauza în pronunțarea asupra cererii de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a O.U.G. nr. 86/2018 raportat la dispozițiile art. 115 alin. (4) și art. 147 din Constituția României.

CURTEA

Deliberând asupra cererii de sesizare a Curții Constituționale:

Prin cererea înregistrată la data de 01.10.2018 pe rolul Curții de Apel București – Secția a VIII-a Contencios Administrativ și Fiscal sub nr. 7173/2/2018 reclamantul Emil Moise a chemat în judecată pe pârâtul Biroul Electoral Central, solicitând instanței să se constate nelegalitatea refuzului pârâtului de a soluționa aspectele invocate de reclamant și să dispună, în timp util, ca organizarea referendumului să se desfășoare într-o singură zi, în data de 07.10.2018. Prin cererea înregistrată la data de 01.10.2018 pe rolul Curții de Apel București –

Secția a VIII-a Contencios Administrativ și Fiscal sub nr. 7174/2/2018 reclamanta Asociația Solidaritatea pentru Libertatea de Conștiință, a chemat în judecată pe pârâtul Biroul Electoral Central, solicitând instanței să constate nelegalitatea refuzului pârâtului de a soluționa aspectele invocate de reclamant și să dispună, în timp util, ca organizarea referendumului să se desfășoare într-o singură zi, în data de 07.10.2018.

Prin încheierea din data de 03.10.2018, s-a dispus conexarea dosarului nr. 7174/2/2018 la dosarul nr. 7173/2/2018, în baza art. 139 C.proc.civ., reținându-se că cele două cauze au același obiect, respectiv „contestație împotriva Biroului Electoral Central de a soluționa aspectele sesizate de reclamant”.

Prin sentința nr. 3895 din data de 03.10.2018 s-a admis excepția necompetenței teritoriale a Curții de Apel București – Secția a VIII-a Contencios Administrativ și Fiscal, s-a dispus declinarea competenței de soluționare a cauzei în favoarea Curții de Apel Ploiești – Secția Contencios Administrativ și Fiscal, în baza art. 129 alin. (2) pct. 3 raportat la art. 130 alin. (2) C.proc.civ., constatându-se competența teritorială exclusivă a instanței de la domiciliul reclamantului din dosarul nr. 7173/2/2018, cauza fiind înregistrată pe rolul Curții de Apel Ploiești la data de 5.10.2018 sub numărul 575/42/2018.

Reclamantii Moise Emil și Asociația pentru Libertatea de Conștiință au invocat excepția de neconstituționalitate a O.U.G. nr. 86/2018 raportat la dispozițiile art. 115 alin. (4) și art. 147 din Constituția României. În motivarea cererii, reclamantii au arătat că organizarea referendumului pentru modificarea Constituției României a fost stabilită pentru zilele de 6 și 7 octombrie 2018 prin prevederile art. II alin. (1) din O.U.G. nr. 86/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000, O.U.G. nr. 86/2018 fiind adoptată în 18.09.2018 (M.Of. nr. 799 din 18 septembrie 2018). Astfel, cu mai puțin de 30 de zile până la data organizării referendumului, prin modificările reglementate, O.U.G. nr. 86/2018 stabilește două zile pentru organizarea referendumului, în loc de o singură zi cum era reglementat prin Legea nr. 3/2000, contrar prevederilor Constituției României, așa cum a statuat Curtea Constituțională prin dispozițiile Deciziei nr. 361/2016 [M.Of. nr. 419 din 3 iunie 2016 (în decizie CCR face trimitere și la propria jurisprudență, invocând Deciziile nr. 334/2013 și nr. 471/2013, în care se constată, că dispozițiile legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului sunt constituționale în măsura în care nu se aplică referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii)].

În fapt, a precizat că, la data de 29.09.2018 a depus la BEC întâmpinarea înregistrată la nr. 83/BEC/R și a solicitat, ca în baza atribuțiilor principale pe care aceasta le are, să dispună ca organizarea referendumului să se desfășoare într-o singură zi, în data de 7 octombrie 2018, așa cum rezultă din prevederile legale anterioare adoptării ordonanței de urgență menționate, iar în data de 30.09.2018 a primit răspunsul BEC, înregistrat la numărul 83/C/BEC/30.09.2018 prin care i s-a transmis refuzul de a analiza aspectele menționate, refuz pe care îl consideră un abuz întrucât soluționarea aspectelor sesizate este de competența BEC.

Cu referire la prevederile art. 115 alin. (4) din Constituție și O.U.G. nr. 86/2018 le consideră neconstituționale pe cele din urmă, se situează în afara coordonatelor constituționale, deoarece nu respectă în mod cumulativ, toate cele trei condiții, respectiv existența unei situații extraordinare, reglementarea acesteia să nu poată fi amânată și urgența să fie motivată în cuprinsul ordonanței.

În ceea ce privește încălcarea art. 147 alin. (4) din Constituție, menționează „că dispozițiile O.U.G. nr. 86/2018 nesocotesc considerentele Deciziei nr. 334/2013 prin care Curtea

Constituțională a constatat că dispozițiile legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului sunt constituționale în măsura în care nu se aplică referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii. Curtea apreciază că cererea formulată de reclamanți de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate ce vizează dispozițiile O.U.G. nr. 86/2018 raportat la dispozițiile art. 115 alin. (4) și art. 147 din Constituția României, este admisibilă nefiind contrară prevederilor art. 29 alin. (1), (2) și (3) din Legea nr. 47/1992 pentru următoarele considerente:

A. Admisibilitatea cererii

Potrivit art. 29 din Legea nr. 47/1992 „Curtea Constituțională decide asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial privind neconstituționalitatea unei legi sau ordonanțe ori a unei dispoziții dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare, care are legătură cu soluționarea cauzei în orice fază a litigiului și oricare ar fi obiectul acestuia. (2) Excepția poate fi ridicată, la cererea uneia dintre părți sau, din oficiu, de către instanța de judecată ori de arbitraj comercial. De asemenea, excepția poate fi ridicată de procuror în fața instanței de judecată, în cauzele la care participă. (3) Nu pot face obiectul excepției prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale”.

Conform art. 29 alin. (4) din Legea nr. 47/1992, privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, sesizarea acesteia se dispune de către instanța în fața căreia s-a ridicat excepția de neconstituționalitate, printr-o încheiere care va cuprinde punctele de vedere ale părților, opinia instanței asupra excepției și va fi însoțită de dovezile depuse de părți.

După cum se poate observa prevederile art. 29 alin. (1) din lege statuează, pe lângă competența exclusivă a Curții Constituționale de a soluționa excepția, și cadrul procesual în care aceasta poate fi ridicată în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească norma criticată – să fie în vigoare și să aibă legătură cu soluționarea cauzei.

Procedând la analiza acestor condiții de admisibilitate, Curtea reține că acestea sunt îndeplinite în cauză. Astfel, excepția a fost ridicată în fața instanței de judecată de către o parte din dosar, respectiv reclamanții Moise Emil și Asociația pentru Libertatea de Conștiință, și vizează dispozițiile O.U.G. nr. 86/2016.

În ceea ce privește condiția de admisibilitate ca norma criticată să aibă legătură cu soluționarea cauzei, instanța reține că reclamanții au invocat faptul că prevederile O.U.G. nr. 86/2016 contravin dispozițiilor constituționale reglementate de art. 115 alin. (4) din Constituție și art. 147 alin. (4) din Constituție, fiind nesocotite considerentele Deciziei nr. 334/2013 a Curții Constituționale.

Instanța de fond a procedat la analiza textelor de lege invocate, astfel încât nu se poate susține că acestea nu au legătură cu soluționarea procesului. Trebuie făcută precizarea care se desprinde din interpretarea sistematică a tuturor prevederilor legii, precum și din practica constantă a Curții că sesizarea acesteia de către instanța de judecată cu excepția de neconstituționalitate a unei prevederi legale este doar un act procedural, Curtea Constituțională neputând fi sesizată direct de către justițiabili. De aceea, instanța în fața căreia s-a ridicat excepția nu are de verificat decât îndeplinirea condițiilor de admisibilitate a excepției, condiții care, în

fapt, sunt și condiții de admitere a cererii de sesizare a Curții Constituționale, fără a se putea pronunța asupra temeiniciei.

Pentru motivele expuse anterior, instanța constată îndeplinite condițiile de admisibilitate a cererii de sesizare a Curții Constituționale, urmând a sesiza Curtea spre competența soluționare a excepției de neconstituționalitate ce vizează dispozițiile O.U.G. nr. 86/2018 raportat la dispozițiile art. 115 alin. (4) și art. 147 din Constituția României.

B. Opiniile părților

Reclamanții au arătat că organizarea referendumului pentru modificarea Constituției României a fost stabilită pentru zilele de 6 și 7 octombrie 2018 prin prevederile art. II alin. (1) din O.U.G. nr. 86/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000, O.U.G. nr. 86/2018 fiind adoptată în 18.09.2018 (M.Of. nr. 799 din 18 septembrie 2018).

Cu mai puțin de 30 de zile până la data organizării referendumului, prin modificările reglementate, O.U.G. nr. 86/2018 a stabilit două zile pentru organizarea referendumului, în loc de o singură zi cum era reglementat prin Legea nr. 3/2000, contrar prevederilor Constituției României, așa cum a statuat Curtea Constituțională prin dispozițiile Deciziei nr. 361/2016 [M.Of. nr. 419 din 3 iunie 2016 (în decizie CCR face trimitere și la propria jurisprudență, invocând Deciziile nr. 334/2013 și nr. 471/2013, în care se constată că dispozițiile legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului sunt constituționale în măsura în care nu se aplică referendumurilor organizate în decurs de un an de la data intrării în vigoare a legii)].

Instanța opinează, în sensul că dispozițiile O.U.G. nr. 86/2018 adoptate la data de 18.09.2018 (M.Of. nr. 799 din 18 septembrie 2018) nu contravin prevederilor art. 115 alin. (4) din Constituție și art. 147 din Constituția României. Conform art. 115 alin. (4) din Constituție „Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență numai în situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligația de a motiva urgența în cuprinsul acestora”. Potrivit art. 147 din Constituția României dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval Parlamentul sau Guvernul, după, caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Din interpretarea textelor de lege antemenționate și cuprinsul O.U.G. nr. 86/2018, preambulul acesteia, se concluzionează, că dispozițiile acesteia nu contravin prevederilor constituționale.

PENTRU ACESTE MOTIVE

ÎN NUMELE LEGII

DISPUNE:

Admite cererea de sesizare a Curții Constituționale formulate de reclamanții MOISE EMIL, domiciliat în Buzău [...], ASOCIAȚIA SOLIDARITATEA PENTRU LIBERTATEA DE CONSTIINȚĂ PRIN PREȘEDINTE EMIL MOISE, cu sediul [...] în contradictoriu cu pârâțul BIROUL ELECTORAL CENTRAL BUCUREȘTI, cu sediul [...]

Sesizează Curtea Constituțională cu soluționarea excepției de neconstituționalitate a O.U.G. nr. 86/2018 raportat la dispozițiile art. 115 alin. (4) și art. 147 din Constituția României.

Fără cale de atac.

Acord termen la data de 17.10.2018.

Pronunțată în ședința publică, azi, 10.10.2018.

PREȘEDINTE

Stan Liliana Aida

GREFIER

Ilie Georgeta

***

ANEXA

Opinia separată a judecătorului Daniel Marius Morar la Decizia Curții Constituționale nr. 539/2018 asupra constituționalității Legii de revizuire a Constituției României din 17 septembrie 2018³¹

În dezacord cu opinia majoritară, considerăm că inițiativa legislativă a cetățenilor intitulată „Lege de revizuire a Constituției României” trebuia respinsă și constatată neconstituționalitatea dispozițiilor modificatoare ale art. 48 alin. (1) din Constituție, motivat de încălcarea art. 152 alin. (2) din Constituție, întrucât acestea suprimă dreptul la căsătorie și garanții ale acestuia.

Inițiativa de revizuire are ca obiect un text cuprins în titlul II al Constituției – Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale, respectiv art. 48 – Familia, care are în prezent următorul cuprins:

(1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

(2) Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.

(3) Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie.

Se propune o nouă redactare a alin. (1) al art. 48 din Constituție, după cum urmează: „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între un bărbat și o femeie, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor”. Deosebirea față de redactarea actuală a aceluiași alineat constă în înlocuirea sintagmei „între soți” cu sintagma „între un bărbat și o femeie”.

În acest context, apreciem necesară determinarea noțiunii de „soț”, care este în mod inerent legată de viața de familie și, în consecință, de protecția conferită de art. 26 din Constituție, de art. 7 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum și de art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Potrivit art. 52 alin. (3) din cartă menționată, înțelesul și întinderea drepturilor ce corespund unor drepturi garantate prin Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sunt aceleași cu cele prevăzute de convenție. Așa fiind, drepturile garantate la art. 7 din Cartă corespund drepturilor garantate la art. 8 din Convenție, având același înțeles și aceeași întindere cu acestea. În continuare, reținem că, potrivit art. 20 alin. (1) din Constituție, „Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor

³¹ Text publicat în M.Of. al României. În vigoare de la 18 septembrie 2018.

Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte”, iar potrivit art. 20 alin. (2) „Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile”. Cu alte cuvinte, Constituția României garantează prin intermediul art. 20 nivelul cel mai sporit de protecție juridică acordat drepturilor fundamentale ale omului.

Cu privire la nivelul/standardul de protecție acordat în materia dreptului la viață privată și de familie, este semnificativă evoluția jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la art. 8 din Convenție. Astfel, „dacă Curtea Europeană a Drepturilor Omului confirmă în mod constant libertatea statelor de a oferi posibilitatea căsătoriei persoanelor de același sex (n.r. a se vedea Hotărârea din 9 iunie 2016, pronunțată în cauza *Chapin și Charpentier c. Franței*, parag. 38, 39 și 48), aceasta a considerat, la începutul anilor 2010, că era „artificial să se continue să se considere că, spre deosebire de un cuplu heterosexual, un cuplu homosexual nu poate cunoaște o «viață de familie» în sensul art. 8 din Convenția europeană” (n.r. a se vedea Hotărârea din 24 iunie 2010, pronunțată în cauza *Schalk și Kopf c. Austriei*, parag. 94). De atunci, această interpretare a fost confirmată în mai multe rânduri (Hotărârea din 7 noiembrie 2013, pronunțată în cauza *Vallianatos și alții c. Greciei*, parag. 73, Hotărârea din 23 februarie 2016, pronunțată în cauza *Pajić c. Croației*, parag. 64, Hotărârea din 14 iunie 2016, pronunțată în cauza *Aldeguer Tomas c. Spaniei*, parag. 75, precum și Hotărârea din 30 iunie 2016, pronunțată în cauza *Taddeucci și McCall c. Italiei*, parag. 58). CEDO a confirmat de asemenea că art. 8 din Convenția europeană impunea statelor obligația de a oferi cuplurilor homosexuale posibilitatea de a obține o recunoaștere legală și protecția juridică a cuplului lor (Hotărârea din 21 iulie 2015, pronunțată în cauza *Oliari și alții c. Italiei*, parag. 185). Incidența acestei evoluții în înțelegerea vieții de familie asupra dreptului la căsătorie este certă. Potrivit CEDO, deși „protecția familiei tradiționale poate constitui, în anumite circumstanțe, un scop legitim [...], ea consideră că, în domeniul în cauză, și anume acordarea unui permis de ședere pentru un motiv legat de familie unui partener străin homosexual, protecția respectivă nu poate constitui un motiv «deosebit de solid și de convingător», de natură să justifice, în circumstanțele speței, o discriminare pe motive de orientare sexuală”. CEDO consideră că o diferență de tratament care se întemeiază doar – sau în mod decisiv – pe considerații legate de orientarea sexuală a reclamantului este pur și simplu inacceptabilă în raport cu CEDO (Hotărârea din 23 februarie 2016, pronunțată în cauza *Pajić c. Croației*, parag. 59 și 84 sau Hotărârea din 30 iunie 2016, pronunțată în cauza *Taddeucci și McCall c. Italiei*, parag. 89). Cu alte cuvinte, în temeiul art. 8 coroborat cu art. 14 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum a fost interpretat în jurisprudența CEDO, pentru obținerea reunificării familiale, discriminarea dintre cupluri necăsătorite de același sex și cupluri necăsătorite de sex diferit, bazată doar pe orientarea sexuală, constituie o discriminare interzisă potrivit Convenției europene. Curtea a observat că tocmai lipsa posibilității, pentru cuplurile homosexuale, de a avea acces la o formă de recunoaștere legală (situație similară celei din România), i-a plasat pe reclamanți într-o situație diferită de cea a unui cuplu heterosexual necăsătorit. Chiar dacă s-ar presupune că, la momentul litigiului, Convenția europeană nu obliga statul membru să prevadă, pentru persoanele de același sex angajate într-o relație stabilă și serioasă, posibilitatea de a încheia o uniune civilă sau un parteneriat înregistrat care să le ateste statutul și să le garanteze anumite drepturi esențiale, aceasta nu schimbă cu nimic constatarea că, spre deosebire de un cuplu

heterosexual, cel de-al doilea reclamant nu dispunea, în Italia, de niciun mijloc legal pentru a i se recunoaște statutul de „membru al familiei” primului reclamant și, astfel, pentru a putea beneficia de un permis de ședere pe motive de reunificare a familiei (parag. 95 din Hotărârea din 30 iunie 2016). În opinia Curții, interpretarea restrictivă a noțiunii de „membru al familiei” aplicată celui de-al doilea reclamant nu a luat în considerare situația personală a reclamanților și, în special, imposibilitatea lor de a obține în Italia un mod de recunoaștere juridică a relației lor (parag. 96). În lumina celor de mai sus, Curtea a considerat că, la momentul litigiului, prin decizia de a trata, în vederea acordării permisului de ședere pe motive de reunificare a familiei, cuplurile homosexuale la fel ca și cuplurile heterosexuale care nu și-au regularizat situația, statul a încălcat dreptul reclamanților de a nu face obiectul unei discriminări bazate pe orientare sexuală în exercitarea drepturilor lor din perspectiva art. 8 din Convenția europeană.

Plecând de la premisa că dreptul la respectarea vieții private și de familie, garantat de art. 7 din Carta drepturilor fundamentale, este un drept fundamental, având același domeniu de aplicare, precum cel garantat de art. 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, și având în vedere jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, potrivit căreia relația pe care o are un cuplu format din persoane de același sex este susceptibilă să intre în sfera noțiunii „viață privată”, precum și a noțiunii „viață de familie” la fel ca cea a unui cuplu heterosexual care se află în aceeași situație (Hotărârea din 7 noiembrie 2013, pronunțată în cauza *Vallianatos și alții c. Greciei*, sau Hotărârea din 14 decembrie 2017, pronunțată în cauza *Orlandi și alții c. Italiei*), constatăm că modificarea operată prin legea de revizuire a Constituției încalcă interdicția suprimării vreunui drept sau libertate fundamentală sau a garanțiilor acestora, consacrată de art. 152 alin. (2) din Constituție, întrucât restrânge sfera de incidență a instituției căsătoriei. Dispozițiile art. 48 cu titlul marginal Familia consacră și protejează dreptul la căsătorie și relațiile de familie rezultând din căsătorie, parte integrantă, iar nu distinctă, a dreptului la viață familială/respectarea și ocrotirea vieții familiale, cu un conținut juridic mult mai larg, consacrat și ocrotit de art. 26 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia „Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată”.

Potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române, prin noțiunea „a suprima” se înțelege „a face să dispară, a înlătura, a elimina, a anula”. Examinând redactarea art. 48 alin. (1) din Constituție, propusă de inițiatorii revizuirii, constatăm că, deși aceasta nu este de natură să facă să dispară sau să înlătore, elimine ori anuleze instituția căsătoriei, prin înlocuirea sintagmei „între soți”, neutră din punct de vedere al sexului persoanelor căsătorite, cu sintagma „între un bărbat și o femeie” nu se realizează „doar o precizare în privința exercitării dreptului fundamental la căsătorie”, așa cum se susține în opinia majoritară. Stabilirea expresă a faptului că aceasta se încheie între parteneri de sex biologic diferit înlătură orice altă interpretare, restrângând în mod nepermis sfera de incidență a instituției căsătoriei, cu suprimarea dreptului la căsătorie al persoanelor de același sex.

În anul 1991, când Constituția României a fost adoptată, deși căsătoria era privită în accepțiunea sa tradițională, ca uniunea între un bărbat și o femeie, reglementarea normativă, consacrată constituțional, nu s-a limitat la o astfel de uniune. Opțiunea legiuitorului constituant din 1991 pentru sintagma „între soți” (nelimitată la uniunea dintre un bărbat și o femeie) demonstrează viziunea sa democratică și progresistă, care a impus o soluție suplă, adaptabilă modificărilor care pot surveni în societate. Această idee este susținută de evoluția

ulterioară a legislației europene și internaționale în materia dreptului familiei. Astfel, prezintă relevanță studiul de drept comparat cu privire la legislația statelor europene în vederea identificării formelor legale de protecție a dreptului fundamental la viața intimă, familială și privată în privința persoanelor care formează cupluri homosexuale. Potrivit datelor statistice, 13 state membre ale Uniunii Europene au recunoscut căsătoria între persoane de același sex [în ordine cronologică, Regatul Țărilor de Jos, Regatul Belgiei, Regatul Spaniei, Regatul Suediei, Republica Portugheză, Regatul Danemarcei, Republica Franceză, Regatul Unit al Marii Britanii (cu excepția Irlandei de Nord), Marele Ducat al Luxemburgului, Irlanda, Republica Finlanda, Republica Federală Germania și Republica Malta], iar aceasta va fi, de asemenea, posibilă în Austria cel târziu la 1 ianuarie 2019 (prin Hotărârea din 4 decembrie 2017 – G 258-259/2017, Curtea Constituțională austriacă a anulat dispozițiile Codului civil care limitează dreptul la căsătorie la cuplurile heterosexuale și a statuat, în plus, că, în lipsa unei intervenții a legiuitorului anterior acestei date, căsătoria între persoanele de același sex va fi posibilă începând de la 1 ianuarie 2019). Această recunoaștere juridică a căsătoriei între persoane de același sex nu face decât să reflecte o evoluție generală a societății în privința acestei chestiuni. De asemenea reținem că și alte state din afara Uniunii Europene autorizează căsătoria între persoane de același sex, fie pe cale legislativă, în Canada, Noua Zeelandă, Africa de Sud, Argentina, Uruguay sau în Brazilia, fie pe cale jurisprudențială, în Mexic, Statele Unite ale Americii, Columbia sau în Taiwan.

Contrar acestor evoluții pe plan internațional și, deși textul constituțional al art. 48 în vigoare nu limitează căsătoria la uniunea între un bărbat și o femeie, legiuitorul infraconstituțional român, prin modificările operate în noul Cod civil, intrat în vigoare în anul 2011, a stabilit în art. 277 interdicția căsătoriei dintre persoane de același sex, nerecunoașterea în România a căsătoriilor dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini, precum și nerecunoașterea în România a parteneriatelor civile dintre persoane de sex opus sau de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini. Cu alte cuvinte, în prezent, legislația română nu numai că nu oferă nicio formă de protecție juridică relațiilor dintre persoane de același sex, ci, tributară unei viziuni retrograde, nici nu recunoaște căsătoriile sau parteneriatele civile dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate.

Mai mult, ignorând evoluția legislativă internațională în materia protecției drepturilor persoanelor aflate în relații de cuplu cu persoane de același sex, precum și jurisprudența CEDO, legiuitorul constituent român, prin legea supusă controlului de constituționalitate, consacră chiar la nivelul Legii fundamentale în stat restrângerea sferei de incidență a instituției căsătoriei. Justificarea prezentată în expunerea de motive care însoțește propunerea legislativă a cetățenilor este aceea că noua reglementare înlătură orice echivoc pe care utilizarea termenului de „soți” în cuprinsul art. 48 alin. (1) din Constituție ar putea să-l creeze în conturarea noțiunii de „familie”, a raportului dintre „familie” și dreptul fundamental al bărbatului și al femeii de a se căsători și de a întemeia o familie. Se arată că prin înlocuirea termenului de „soți”, cu expresia „bărbat și femeie”, se asigură implementarea precisă și literală a unor expresii consacrate cu puterea unor garanții imuabile destinate ocrotirii familiei. Or, atât din punct de vedere terminologic, cât și din punct de vedere al evoluției instituției căsătoriei în plan juridic, este evident că noțiunea de „soți” nu este identică cu cea de „bărbat și femeie”, astfel că, prin această modificare, nu se realizează doar o precizare terminologică (așa cum a reținut Curtea în Decizia nr. 580 din 20 iulie 2016, parag. 42; de

altfel, valabilitatea acestui argument ar pune sub semnul întrebării însăși utilitatea demersului revizionist), ci se suprimă dreptul la căsătorie al persoanelor de același sex, drept garantat de art. 48 din Constituție în forma în vigoare la data revizuirii, precum și dreptul la viață de familie al acestora, garantat de art. 26 din Constituție.

Pentru toate aceste argumente apreciem că „Legea de revizuire a Constituției României” încalcă limitele revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituție, astfel că trebuia respinsă ca neconstituțională.

***

Judecător Cristi Dăniileț. De ce nu merg la referendumul cu privire la căsătorie³²

1. Pentru că schimbarea Constituției nu a fost argumentată juridic: în România nu a fost și nu este nicio inițiativă de legalizare a căsătoriilor dintre persoane de același sex. Este adevărat, există țări în lume care au acceptat astfel de căsătorii, dar fiecare țară are dreptul suveran de a reglementa cum crede de cuviință acest lucru.

2. Pentru că Legea Fundamentală, Constituția nu este un dicționar. În Constituție se trec principiile, în legi se dezvoltă normele. Nu văd de ce am defini cuvântul „soți” și nu am defini orice alte cuvinte apar în Constituție. Mai mult, dacă se optează pentru definirea cuvântului „soți”, îmi pun problema dacă cuvintele „bărbat” și „femeie” nu ar trebui și ele definite, căci oricând Parlamentul ar putea da o lege prin care să stabilească cine știe ce înțeles al acestora – nu?! – de exemplu, în loc să corespundă sexului biologic, să fie potrivit voinței persoanei în cauză.

3. Pentru că modificările din ultimii ani la Codul civil au transformat căsătoria dintr-o instituție care privea ca un tot entitatea alcătuită din cei doi, într-un contract privat unde cei doi au drepturi individuale: să își păstreze numele anterior, copilul din altă căsătorie, averea tot astfel, relațiile sociale proprii etc. Cu atât mai mult nu cred în dreptul societății de ce a decide ce sex să aibă partenerul pe care o persoană adultă și-l alege în cunoștință de cauză.

4. Pentru că referendumul nu are legătură cu familia, ci cu homosexualii. Nu cu căsătoria, ci cu marginalizarea unor indivizi. Nu cu iubirea de aproapele, ci cu ura față de cei care sunt altfel. Eu nu vreau să mă fac părtaș la falia produsă de dezbaterile pe acest subiect în societatea românească. Sunt căsătorit și am copii, dar sunt tolerant, accept diversitatea și nu mă interesează viața intimă sau de familie a nimănu. La fel gândesc aproape toți cei din jurul meu: prieteni, rude, colegi de serviciu.

5. Pentru că populația a fost păcălită cu privire la scopul și rostul modificărilor și nu cred că poate da, astfel, un vot real – oamenilor li s-a spus că homosexualii vor să se căsătorească și la noi, că SUA și Europa ne vor impune să acceptăm căsătoria gay, al doilea pas este adopția copiilor de către homosexuali, preoții vor fi obligați să căsătorească religioși homosexuali.

6. Pentru că în strângerea de semnături și în dezbateri s-a implicat Biserica. Or, eu cred și respect principiul separației dintre Stat și Biserică. Astfel că nu pot accepta ca autoritățile

---

³² Cristi Dăniileț, De ce nu merg la referendumul cu privire la căsătorie, 21.09.2018 (<https://www.marginaliaetc.ro/cristi-danilet-de-ce-nu-merg-la-referendumul-cu-privire-la-casatorie/>) accesat la 18.10.2018.

bisericești să fie actori într-o mișcare civică care își propune modificarea unui act politico-juridic.

7. Pentru că trei sau chiar patru milioane de cetățeni români sunt peste hotare și acceptă să își crească copiii în țări unde toleranța este o virtute și unde relațiile homosexuale sunt acceptate social. Iar în România omul a devenit lup omului. Mai mult, la noi încă nu s-a votat legea parteneriatului civil între persoane de orice orientare sexuală și România încă refuză să recunoască căsătoriile între parteneri de același sex și parteneriatele între persoane de orice orientare sexuală încheiate în străinătate.

8. Pentru că în paragraful nr. 42 din Decizia 580/2016 CCR spune clar că în România, din punct de vedere legal (juridic), prin căsătorie Constituția actuală înțelege numai uniunea dintre bărbat și femeie, astfel că – conchide Curtea Constituțională – inițiativa de revizuire prin referendum declanșat nu acordă și nu reduce vreun drept, ci este menită doar a aduce o precizare a sintagmei „între soți”.

9. Pentru că m-a scârbit pseudo-dezbaterea pe legea de revizuire a Constituției cu privire la cuvântul „soți” care a avut loc în Parlament: despre Big Bang și facerea lumii, despre familie și adopții, când ar fi trebuit să se discute despre căsătorie. Și mai ales pentru că mă revoltă la culme cheltuirea aiurea a banilor publici pentru acest referendum.

10. Pentru că îmi repugnă ipocrizia și demagogia celor care spun că vor să facă familia mai trainică și copiii mai lipsiți de griji. În realitate, a doua zi după referendum, nimic nu se va fi schimbat: căsătoria se va face tot la Stare civilă, homosexualii tot se vor ține de mână în public dacă asta vor dori, ratingul site-urilor porno tot va crește imediat după ce lumea iese de la școală și de la serviciu, că tot unul din trei copii se va naște în afara căsătoriei părinților săi, că numărul divorțurilor tot va fi în creștere, că uniunile faptice (concubinaje) tot vor exista, că tot ne vor oripila cazurile de incest care ne vor ajunge la cunoștință, că tot vor fi peste 40.000 de copii născuți de mame și abandonăți ori copii agresăți în propriile lor familii (indiferent de componența sau legitimitatea lor).

***

Președintele CNCD Asztalos Csaba, ABC – REFERENDUM – simplu și fără patimă³³!

“FIȚI ÎNȚELEPȚI CA ȘERPII ȘI BLÂNZI CA PORUMBEII” (Matei 10: 16)

Revizuirea art. 48 din Constituția României are ca obiect

„DOAR O PRECIZARE”

A. Care este obiectul referendumului?

„Propunerea de modificare a art. 48 alin. (1) din Constituție se referă exclusiv la dreptul la căsătorie și relațiile de familie ce rezultă din căsătorie”.

Alte drepturi fundamentale nu sunt puse în discuție de inițiativa de revizuire. (pct. 44 din Decizia CCR nr. 580 din 2016)

B. Ce se dorește prin inițiativa de revizuire?

Prin revizuire se dorește a se realiza „DOAR O PRECIZARE”!

³³ Asztalos Csaba face ABC-ul referendumului pentru familie: Nu există nici un efect juridic! (<https://www.g4media.ro/asztalos-csaba-face-abc-ul-referendumului-pentru-familie-nu-exista-nici-un-efect-juridic.html>) accesat la 18.10.2018.

„Prin înlocuirea sintagmei «între soți» cu sintagma «între un bărbat și o femeie», se realizează doar o precizare în privința exercitării dreptului fundamental la căsătoriei, în sensul stabilirii exprese a faptului că aceasta se încheie între parteneri de sex biologic diferit, aceasta fiind, de altfel, chiar semnificația originară a textului” (pct. 42 din Decizia CCR nr. 580 din 2016).

C. Cine poate încheia o căsătorie potrivit art. 48 alin. (1) din Constituția în vigoare?

Potrivit Constituției României în vigoare căsătoria poate fi încheiată doar între o femeie și un bărbat!

În anul 1991, când Constituția a fost adoptată, căsătoria era privită în România în accepțiunea sa tradițională, de uniune între un bărbat și o femeie. Această idee este susținută de evoluția ulterioară a legislației în materia dreptului familiei din România, precum și de interpretarea sistematică a normelor constituționale de referință. Astfel, art. 48 din Constituție definește instituția căsătoriei în corelație cu protecția copiilor, deopotrivă „din afara căsătoriei” și „din căsătorie”. Este evidentă, deci, componenta biologică ce a fundamentat concepția legiuitorului constituant în privința căsătoriei, fiind fără îndoială că aceasta a fost privită ca uniunea dintre un bărbat și o femeie, câtă vreme numai dintr-o astfel de uniune, indiferent dacă este în căsătorie sau în afara ei, se pot naște copii” (pct. 42 din Decizia CCR nr. 580 din 2016).

D. Revizuirea art. 48 alin. (1) elimină recunoașterea și protecția altor tipuri de familie, decât cea rezultată din căsătoria dintre o femeie și un bărbat?

Constituția recunoaște și protejează doar familia rezultată din căsătoria dintre o femeie și un bărbat sau și alte tipuri de familie?

Nu, revizuirea art. 48 alin. (1) nu elimină recunoașterea și protecția în Constituție a altor tipuri de familie, decât cea rezultată din căsătoria dintre o femeie și un bărbat! Vom avea în continuare mai multe tipuri de viață de familie recunoscute și protejate de Constituție.

Constituția recunoaște și protejează o varietate a tipurilor de viață de familie. Art. 26 din Constituția României oferă protecție vieții de familie (familiei) indiferent de tipul acesteia, inclusiv familiei ce rezultă din căsătorie.

Prin art. 48 alin. (1) legiuitorul constituant evidențiază distinct doar relațiile de familie rezultate din căsătorie și legătura între părinți și copii. Prin distincția realizată la art. 48 alin. (1), legiuitorul constituant recunoaște importanța în societate a familiei rezultată din căsătoria dintre o femeie și un bărbat în societatea din România. Această reglementare și recunoaștere expresă nu afectează în niciun fel alte tipuri de viață de familie garantată de art. 26 din Constituția României, prevedere generală în raport cu art. 48 alin. (1).

Spre informare: în ultimii 5 ani între 27-31% din copiii născuți în România sunt din afara căsătoriei! Le este recunoscută și lor dreptul la o familie în sensul art. 26 din Constituție? Și sunt ei o familie (femeia și bărbatul necăsătoriți, cărora li se naște un copil)? DA! SUNT! Sunt protejați copiii din afara căsătoriei la fel ca cei din căsătorie? DA! SUNT!

„Având în vedere conținutul reglementării, Curtea reține că art. 48 din Constituție consacră și protejează dreptul la căsătorie, și relațiile de familie rezultând din căsătorie, distinct de dreptul la viață familială/respectarea și ocrotirea vieții familiale, cu un conținut juridic mult mai larg, consacrat și ocrotit de art. 26 din Constituție, potrivit căruia (1) Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată. (2) Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri. Noțiunea de viață de familie este complexă, cuprinzând inclusiv

raporturile de familie de fapt, distinct de relațiile de familie rezultând din căsătorie, a căror importanță a îndrituit legiuitorul constituant să evidențieze distinct, în art. 48, protecția relațiilor de familie rezultând din căsătorie și din legătura între părinți și copii” (pct. 40 din Decizia CCR nr. 580 din 2016).

E. Ce se schimbă după 7 octombrie dacă se validează referendumul? Care sunt efectele juridice ale unei posibile validări ale referendumului?

Despre frică, ură și informații false în campania pentru referendum!

NU SE SCHIMBĂ NIMIC!

NU EXISTĂ NICIUN EFECT JURIDIC!

Constituția permite și acum și după 7 octombrie (cu un referendum validat) încheierea căsătoriei exclusiv între o femeie și un bărbat!

Constituția recunoaște și protejează și acum și după 7 octombrie o varietate a tipurilor de viață de familie, mai multe tipuri de familie, printre care evidențiază în mod distinct familia rezultată din căsătoria dintre soți, o femeie și un bărbat.

Revizuirea art. 48 alin. (1) nu privește protecția copilului sau adopția! Nimeni nu-mi poate lua acum și nici după 7 octombrie cei doi copii ai mei! Niciun cuplu de același sex și niciun cuplu de sex diferit! Nimeni!

Nu există niciun tratat sau o convenție internațională care să oblige România, nici acum și nici după 7 octombrie, să legitimeze căsătoria între persoane de același sex. Întrucât, potrivit Constituției, căsătoria este permisă doar între o femeie și un bărbat, și acum și după 7 octombrie, România are obligația să asigure, și acum și după 7 octombrie, o recunoaștere și protecție legală a cuplurilor de același sex printr-o altă instituție juridică decât căsătoria. În alte state această instituție juridică este parteneriatul civil. Parteneriatul civil nu permite adopția și reproducția pentru cuplurile de același sex.

Date statistice din anul 2018 privind copiii României (sursa: <https://www.youtube.com/watch?v=StR5aTbBI4k>)

- 80 de mii de copii au un părinte sau ambii părinți în străinătate la muncă.
- 43 de mii de copii se află acum în instituții de ocrotire, fiind abandonați sau abuzați de părinți.
- 6 din 10 copii declară că sunt bătuți de părinți.
- anual, 50 de minori sunt violați de părinți sau frați.
- anual, 20 de minori sunt uciși de părinți sau frați.
- unul din 10.000 de copii are o formă de cancer.
- 2 din 10 copii abandonează școala.
- 4 din 10 copii care merg la școala nu înțeleg ce se întâmplă acolo (analfabeți funcționali).
- 18.000 de copii cu dizabilități sunt neșcolarizați.
- 2 din 10 adolescenți consumă etnobotanice, 1 din 10 adolescenți consumă droguri.
- 1 din 4 copii de 8 ani suferă de obezitate.
- 30.000 de copii suferă de autism.
- 2.500 de copii au diabet.

Menționăm și violența domestică împotriva femeilor și violența școlară. Sunt doar câteva dintre problemele reale care necesită măsuri de protecție a familie și copiilor.

Aceste probleme sunt acum și vor fi și după 7 octombrie. Poate reușim să avem dezbateri fără incitare la ură și discriminare de orice fel.

Fiecare este liber să participe sau nu la referendum și să voteze liber!

Permiteți-mi respectuos, doar o singură recomandare modestă:

„FIȚI ÎNȚELEPȚI CA ȘERPII ȘI BLÂNZI CA PORUMBEII” (Matei 10: 16)

***

Marko Bela, Despre referendum³⁴

M-am gândit să scriu de ce nu aș vota, din 1990 pentru prima dată. Pentru că nu vreau ca acest referendum să fie validat. Pentru că dacă putem schimba Constituția, ziua următoare nu se schimbă nimic. Pentru că totul se schimbă. Pentru că va exista o altă inițiativă. Mai întâi poate despre avort. Apoi religia de stat. Apoi pedeapsa cu moartea. Despre romi. Despre utilizarea steagului. Despre intonarea imnurilor. Despre școlile maghiare.

Toate referendumurile vor avea succes. Cei care vor vota se pot bucura. Dar, în cele din urmă, va exista și un referendum asupra bucuriei. Ce poți să faci, prietene? Și despre când poți să plângi. Am foarte multe argumente să spun că asistăm la praf în ochi.

Este o deturnare. Este ură. Nu este creștinism. Mulți oameni au scris asta, tineri, mă bucură asta. Atâta timp cât pot fi fericiți. Nu voi scrie un text lung. Am găsit o poezie. Poate că de asta nu votez. Recunosc, nu trebuia să caut prea mult. Știam cine a scris-o. Mai demult, poezia a fost afișată pe pereți.

Unul dintre colegii UDMR, care a susținut cu vehemență un vot afirmativ, cu mulți ani în urmă, de asemenea, a citat această poezie la o conferință. O tempora sau mores!

Autorul poeziei este un teolog german care a fost într-un lagăr de concentrare între 1938 și 1945, dar a supraviețuit. Probabil că nu au vrut să facă un martir. El chiar a scăpat. Numele preotului a fost Martin Niemöller, pastor luteran, și a fost unul dintre liderii Cultului Credinței, la un moment dat președintele Consiliului Ecumenic al Cultelor. A fost și poet. Înainte de a decide dacă îmbrăcăm hainele de sărbătoare și mergem la vot, să citim această poezie! Bineînțeles să-l citim ca o poezie, nu ca un text de campanie! Și nu vă speriați, nimeni nu e aici nazist, nu e comunist ș.a.m.d. Aceasta este doar o poezie. O metaforă. Mai mult, textul cunoaște o serie de variante, dar este adevărat că esența ei este aceeași. Repet, este vorba de un text cunoscut. Totuși, nu strică să o privim un pic. Iată textul:

Când naziștii au venit să îi ia pe comuniști,

n-am scos o vorbă.

Nu eram comunist.

Când i-au arestat pe social-democrați,

am tăcut.

Nu eram social-democrat.

Când au venit să îi ia pe sindicaliști,

nu am protestat.

Nu eram sindicalist.

Când au venit să îi ia pe evrei,

nu m-am revoltat.

---

³⁴ Marko Bela despre referendum, HotNews.ro, 4 octombrie 2018

(<https://www.hotnews.ro/stiri-esential-22738592-mark-bla-despre-referendum-este-deturnare-nu-cre-tinism-exista-alt-ini-iativ-mai-despre-avort-apoi-despre-religia-stat-apoi-despre-pedeapsa-moartea.htm>) accesat la 18.10.2018.

Nu eram evreu.

Când au venit să mă ia pe mine,
nu mai rămăsese nimeni care să-mi ia apărarea”.

Mulțumesc că ați citit poezia. Decideți potrivit conștiinței dvs.! Dar de data aceasta nu ne vom întâlni la urne”.

***

Poziții ale cultelor ori ale reprezentanților cultelor

Poziția *Consiliului Consultativ al Cultelor din România*

Comunicatul din 02.10.2018 privind susținerea pentru definirea căsătoriei ca uniunea dintre un bărbat și o femeie a *Consiliului Consultativ al Cultelor din România* format din Biserica Ortodoxă Română, Episcopia Ortodoxă Sârbă de Timișoara, Biserica Romano-Catolică, Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică, Arhiepiscopia Bisericii Armene, Biserica Ortodoxă de Rit Vechi din România, Biserica Reformată din România, Biserica Evanghelică C.A. din România, Biserica Evanghelică Luterană din România, Biserica Unitariană Maghiară, Biserica Creștină după Evanghelie din România – Uniunea Bisericilor Creștine după Evanghelie din România, Federația Comunităților Evreiești din România și Cultul Musulman din România³⁵.

Întrunit în ziua de 02 octombrie 2018, în ședință anuală de lucru la *Palatul Patriarhiei*, sub președinția Preasfințitului Părinte Mihai Frățilă, Episcop al *Episcopiei Greco-Catolice „Sfântul Vasile cel Mare” de București*, delegat al Preafericitului Părinte Lucian Mureșan, Arhiepiscopul Major al Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolică (potrivit *Statutului* care prevede președinția prin rotație), *Consiliul Consultativ al Cultelor din România* salută cu speranță decizia de organizare, în zilele de 6-7 octombrie 2018, a referendumului pentru clarificarea textului *Constituției României*, în sensul de înlocuire a formulării privind căsătoria ca „uniune între soți”, cu formularea „uniune între un bărbat și o femeie”.

Inițiativa demarată încă din anul 2015 de *Coaliția pentru familie*, din care fac parte și unele organizații și asociații ale cultelor religioase din România, avea ca scop să înlăture orice echivoc cu privire la termenul „soți”, precizând că numai uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie se poate numi căsătorie; mai precis, termenul de *căsătorie* neputând fi utilizat decât pentru a defini realitatea uniunii stabile între un bărbat și o femeie.

În *tradiția iudaică*, încă din *Tora*, este înscris faptul că familia trebuie să fie uniune între un bărbat și o femeie, iar cel care nu îndeplinește această poruncă încalcă credința în Dumnezeu Unic.

Potrivit *învățăturii creștine*, familia întemeiată pe căsătoria între un bărbat și o femeie a fost binecuvântată și cinstită de Mântuitorul Iisus Hristos prin prezența Sa, a mamei Sale și a ucenicilor Săi, la Nunta din Cana Galileii, unde a săvârșit minunea transformării apei în vin (cf. *Ioan 2, 1-11*), arătând astfel valoarea sfântă a familiei conjugale.

---

³⁵ (<http://basilica.ro/consiliul-consultativ-al-cultelor-din-romania-sustine-referendumul-pentru-definirea-casatoriei-ca-uniune-intre-un-barbat-si-o-femeie/>) accesat la 18.10.2018.

În scrierile islamului (*Coran și Sunnah*), familia este definită ca uniunea între un bărbat și o femeie, iar drepturile și responsabilitățile fiecărui membru al familiei sunt indicate detaliat și ocrotite.

În acest sens, *Consiliul Consultativ al Cultelor din România* își reafirmă susținerea sa pentru definirea mai precisă în textul Constituției a căsătoriei ca uniune între un bărbat și o femeie, așa cum a decis deja în ședința sa de lucru din 20 iunie 2013.

Familia naturală și tradițională se întemeiază, așadar, pe căsătoria liber consimțită între un bărbat și o femeie, pentru a cultiva iubirea reciprocă și a da naștere la copii. Doar astfel înțelegea, familia asigură perpetuarea societății umane.

Prin urmare, *Consiliul Consultativ al Cultelor din România* îndeamnă pe toți cetățenii români să participe la acest referendum decizional și să spună DA familiei binecuvântate de Dumnezeu, prin care se asigură viitorul României. În statele democratice, fiecare cetățean se implică activ în viața socială, mai ales când este chemat să se pronunțe prin vot asupra unui proiect de lege important.

Participarea cetățenilor români la acest referendum decizional pentru definirea clară a căsătoriei în *Constituția României* este, deci, un act profund democratic, susținut de cultele religioase pentru afirmarea familiei ca instituție umană creată și binecuvântată de Dumnezeu Creatorul universului și al omului, potrivit învățăturii religiilor monoteiste *judaism, creștinism și islam*.

Astfel, mărturia comună a cultelor religioase din România exprimă coresponsabilitatea și cooperarea lor pentru binele societății românești.

***

Cuvântul Prezidiului B.E.C.A.R. la Referendumul din 6-7 octombrie 2018³⁶

Referendum: un cuvânt în locul unui apel

În ultimele zile ne-a fost pusă adesea întrebarea legată de un apel al Bisericii Evanghelice C.A. din România (B.E.C.A.R.) legată de referendumul din 6-7 octombrie a.c. privind problematica căsătoriei întemeiate între un bărbat și o femeie. Mai înainte de toate, trebuie menționat că nu va exista o poziție „oficială” a B.E.C.A.R., din moment ce Sinodul, în calitate de organ suprem și competent în acest sens, se întrunește de abia în noiembrie a.c. De asemenea, Biserica nu a simțit chemarea până în prezent să-și exprime opinia în legătură cu un referendum.

Deoarece de data aceasta este vorba de o temă bisericească relevantă, ne adresăm cititorului cu un cuvânt în locul unui apel.

Dragi frați și surori,

Împărtășim două idei de bază cu voi:

1. *Doar motivații pozitive găsim în favoarea căsătoriei ca o comunitate de viață între un bărbat și o femeie.*

---

³⁶ (<https://www.evangel.ro/ro/noutate/artikel/auf-ein-wort-anstelle-eines-aufrufs/>) accesat la 18.10.2018.

Situația este clară din punct de vedere biblic și teologic. Dumnezeu Creatorul, Dumnezeu Fiul și Apostolii, animați de spiritul lui Dumnezeu, văd în aceasta creația și rânduiala sfântă a lui Dumnezeu, care trebuie respectată și cinstită. Voia lui Dumnezeu devine evidentă pentru noi oamenii. O lume fără această rânduială sfântă a lui Dumnezeu este de neconceput. Ea este temelia pentru societatea creștină. B.E.C.A.R. învață, trăiește și propovăduiește această rânduială sfântă și creatoare de viață a lui Dumnezeu, fără echivoc.

2. Motive importante, negative vorbesc împotriva participării la referendum.

Căsătoria nu este contestată și nu trebuie apărată. Nici chiar referendumul nu va aduce vreo modificare substanțială. Căsătoria este și rămâne ancorată în Codul civil. Majoritatea parlamentară și Guvernul atrag atenția asupra unei teme de formă. Scopul este de a distrage atenția de la propria corupție, violarea a justiției, a nepotismului, ostilității față de UE și democrație. Face abuz de buna credință a populației României pentru a se prezenta drept mântuitorii și salvatorii credincioșiei și prosperității țării. Polarizează și politizată o inițiativă creștină pentru a discredita adversarii politici. Acceptă alternativa unei divizări a populației religioase creștine. Propagă sloganuri populiste, naționaliste, dictatoriale, care nu sunt demne de o biserică. Pentru un asemenea scop biserica noastră ne este prea prețioasă. Curajul mărturisirii. Nu se găsește de partea celor care sunt de partea majorității și se lasă manipulați. Curajul mărturisirii este de găsit acolo, unde se afirmă: „așa nu!” O biserică cu o coloană dreaptă, aceasta este B.E.C.A.R. Aduceți-vă aminte de poziția Sinodului față de distrugerea mediului cu cianură sau prin fracking sau față de refugiați. Considerăm că biserica noastră caută posibilități de a oferi sprijin duhovnicesc căsătoriilor și familiilor. Ea se angajează împotriva destrămării căsătoriei și a familiei prin despărțire, emigrare și îndepărtare de credință. Ea sprijină educația și cunoașterea și oferă locuri de muncă și sens îngemănate cu credință și inițiativă, fantezie și creativitate.

Ca biserică cu limba de propovăduire germana suntem parte integrantă a minorității germane. Suntem singura minoritate, care a fost membru constitutiv la întemeierea României Mari din 1918. Noi suntem minoritarii, care suntem defăimați și în mod continuu, în special în activitatea educațională, împiedicați și colportăți de reprezentanții guvernului și majorității parlamentare. Din ianuarie al acestui an așteptăm un răspuns al Parlamentului român și al Bisericii Ortodoxe privind ziua libertății religioase și a valorilor credinței și libertății de exprimare cât și a toleranței. Referendumul poate fi organizat în grabă, în câteva săptămâni. Ceea ce a fost posibil acum 450 de ani la Turda, este astăzi pur și simplu ignorat. Se pune întrebarea legată de valorile adevărate și a unui ecumenism dincolo de vorbe. Noi susținem credința în Dumnezeu, libertatea și toleranță față de minorități.

Urmând apelul Apostolului Pavel din 1.Tes.5,21: „Puneți la încercare toate lucrurile, păstrați ceea ce este bun”, noi susținem că BECAR protejează, promovează și cinstește căsătoria și familia.

Un referendum care este inițiat de o putere dictatorială și distructivă și care încalcă valorile democratice și de demnitate umană cele mai elementare, nu poate fi susținută.

Sub semnul libertății evanghelice și în anul libertății evanghelice în B.E.C.A.R., fiecare este liber după buna credință și conștiință să participe sau nu la referendum.

Cu binecuvântare Dumnezeiască

Episcop Reinhart Guib

Episcop Vicar Dr. Daniel Zikeli

Curatorul Bisericii generale Friedrich Philippi

***

Mesaje ale ierarhilor BOR

Din mesajul lui Teofil Savu, mitropolit al Moldovei și Bucovinei

Peste puțin timp vom fi chemați la referendum pentru modificarea unui articol din Constituție. Suntem chemați la vot pentru a schimba cuvintele „căsătoria între soți” cu formularea „căsătoria între un bărbat și o femeie”.

Importanța acestei modificări este mult mai mare decât ceea ce pare la prima vedere. Este vorba despre lumea de mâine, despre societatea în care dorim să trăim. Dorim o lume creștină, sau o lume păgână? Dorim să fim membrii unei societăți fundamentată pe valorile Scripturii, ale cuvintelor lui Dumnezeu, Care nu se înșală niciodată? Sau dorim să facem parte dintr-o societate așezată pe idei, concepții, ideologii care nu au nimic de-a face cu normalitatea așa cum ne-au lăsat-o tatăl, mama și tradițiile noastre bune.

De aceea, suntem chemați la vot.

Înainte de manifestarea noastră prin participarea la vot, este necesară multă rugăciune, este necesar mult post, pentru ca Dumnezeu să ne vină în ajutor.

Suntem chemați așadar la vot noi și cei care au aceeași viziune, aceeași concepție ca și noi.

În manifestarea noastră în această perioadă, suntem chemați să arătăm un duh de pace, de înțelegere, de iertare față de cei care au poate o altă concepție, o altă viziune, neabandonând în același timp mărturisirea integrală a adevărului în care credem.

Dacă vom fi întâmpinați cu injurii sau ofense, să nu răspundem răului cu rău. Să avem în același timp în gând și-n inimă cuvântul Sfântului Apostol Petru, care zice: „Dar de veți și pătimi pentru dreptate, fericiți veți fi. De aceea, nu vă temeți și nu vă tulburați. Sfințiți-L pe Domnul Hristos în inima voastră și fiți gata a răspunde oricui vă va cere socoteală pentru nădejdea voastră” (I Petru 3, 14-15).

Așadar, Îl rugăm pe Dumnezeu să fie cu noi și rostim cu toții „Amin!”, „Așa să fie!”, „Vino, Doamne, împreună cu noi!”³⁷.

Din mesajul lui Ioan Selejan, Arhiepiscopul Timișoarei

Mesajul nostru este unul foarte responsabil, o chemare sfântă de a ne împlini o obligație. Suntem obligați ca să răspundem acestei chemări. Și sunt sigur că acest mare examen, este cel mai mare examen pe care credincioșii creștini, nu numai cei ortodocși, ci toți credincioșii creștini din țară sunt obligați să-l treacă, acest examen.

Dacă l-om trece, va fi bine pentru noi și pentru urmașii noștri. Dacă vom cădea la acest examen, vom suporta mai departe, toate consecințele. Și s-a mediatizat, s-au făcut cunoscute urmările în țările mari, în țările în care libertatea aceasta exagerată, este dusă la rangul de lege. Vor fi pedepsiți cei care nu vor accepta ceea ce este de fapt o excepție. Și dacă este o excepție,

37

(<http://www.cuvantul-ortodox.ro/ierarhii-bisericii-ne-cheama-la-referendumul-din-6-7-ocombrie-familie-casatorie-barbat-femeie-ips-teofan-laurentiu-andrei-video/>) accesat la 18.10.2018.

să rămână excepție, iar noi toți cei care suntem credincioși, care ne închinăm Mântuitorului Iisus Hristos, să ne amintim că însuși Hristos a binecuvântat Nunta din Cana Galileii, l-a binecuvântat pe mire, a binecuvântat pe mireasă.

Să rămână deci în legile fundamentale, în legea fundamentală a țării noastre, în Constituție, această mențiune că familia este compusă din bărbat și femeie, în cadrul căreia vor crește copiii și părinții au obligația de a se îngriji de creșterea și educarea copiilor lor³⁸.

Din mesajul lui Andrei Andreicuț, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Luna viitoare, pe data de 7, se organizează un referendum. Și nu trebuie să-l legăm de politică. Ci să-l legăm de mărturisirea credinței noastre. Referendumul respectiv este pentru familia tradițională, pentru viitorul nostru creștinesc.

Fără să avem nicio rețineră și nicio răutate împotriva nimănui. Nu avem nimic cu nimeni. Fiecare să trăiască așa cum îi dictează conștiința.

Dar cel ce are o credință mărturisitoare trebuie să meargă și să zică „DA” pentru familia tradițională, pentru copilașii noștri, pentru viitorul nostru, pentru neamul nostru³⁹.

Din mesajul lui Calinic Botoșăneanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor

Misiunea voastră, iubiți tineri [...] este de a face din lumea noastră o lume contemporană cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cu Maica Domnului și cu toți Sfinții Lui. Și, chiar, dacă trăim într-o epocă de mare progres tehnologic, aceasta nu ne dă dreptul să admitem degradarea spirituală și morală a societății, ci, dimpotrivă, să ne unim în cuget și simțire pentru ca, împreună, să spunem DA Familiei, așa cum a fost creată de Dumnezeu, și, astfel, să putem învia această lume ce se clatină din toate încheieturile⁴⁰.

***

Din predica lui Radu Preda (teolog, Președintele IICMER), Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi – 16 septembrie 2018: „Să facem un exercițiu de voință în care să reafirmăm normalitatea!”⁴¹

În aceste zile – și trec la al doilea exemplu – suntem chemați să reafirmăm forța transfiguratoare a crucii. Cum? Prin faptul de a reconfirma normalitatea. Știu, se va scrie, se va vorbi mult despre acest referendum. Citeam de curând opinia unui prieten care spunea că, într-adevăr, este absurd să votezi pentru lucruri evidente. Este ca și cum am face un referendum prin care să se stabilească că focul arde și apa te udă. Dar am ajuns exact în acel moment în care se adevăresc cuvintele lui Avva Antonie din Pateric, care avertizează – iată, încă din secolul IV după Hristos – că va veni o vreme în care nebunii ne vor spune nouă:

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ (<http://www.cuvantul-ortodox.ro/teologul-radu-preda-predica-iasi-indemn-iesirea-la-vot-referendum-normalitate-deranjam-asta-este-bine-credinta-noastra-conteaza-luarea-crucii-darul-libertatii-sfintii-inchisorilor-comuniste/>) accesat la 18.10.2018.

nebunilor. Deci evidența nu mai este evidență, ci trebuie demonstrată. Nu mai suntem ca în epocă memorandiștilor când se spunea la tribunalul din Viena că existența unui popor nu se demonstrează, ci se afirmă. Am putea calchia această afirmație și să spunem că normalitatea ar trebui să nu fie demonstrabilă, ci doar să o afirmi. Iată, însă că suntem în situația în care trebuie să votăm, să o reconfirmăm. Și asta nu în condiții de prigoană, nu între patru pereți și nu lucrând asiduu la stuf. Avem libertatea de a folosi instrumentele libertății. Nu este un îndemn populist, dar trebuie să mergem la vot. Chiar dacă nu se vor întruni cele 6 milioane de voturi – ceea ce e greu de crezut – dar dacă vom fi mai mult de trei milioane care se vor exprima pentru normalitate, vom da un semnal că România nu poate fi condusă de o elită scabroasă care vrea să ne impună anormalitatea pe post de normalitate. Nu judecăm pe nimeni, nu facem vânatoare de vrăjitoare, nu suntem împotriva celor care, într-un fel sau altul, au alte opțiuni, pentru că știm, empatizam, mulți dintre ei sunt ne-fericiți, trebuie să ne rugăm pentru ei. N-am făcut-o prea mult în acești ani și poate de aceea s-au învrăjbit fronturile atât de tare, încât am ajuns la această situație aparent absurdă, de a vota pentru lucruri normale.

Dar revin la pericopa de astăzi. Crucea, pe lângă faptul că trebuie luată în cunoștință de cauză, adică este un act de libertate să îți asumi crucea, este și mijloc, este un vehicul. Crucea, când o iei, ea te preia, te duce ea. E foarte important să o primești, să o iei, ca după aceea să constați că, de fapt, ea te duce. De aceea, dincolo de polemici, dincolo de războiul ideologic, eu cred că ceea ce ne așteaptă este, până la urma urmei, totuși, o minune, o dovadă că Dumnezeu lucrează în creația lui și în istorie. Repet, chiar dacă nu vom fi 6 milioane, dar vom fi măcar trei, dacă nu chiar patru, se va reconfirma pentru a nu știu câta oară că prin vocile păcătoșilor – cum suntem noi, aici, să nu ne imaginăm că suntem bravi – că prin vocile păcătoșilor, prin modul lor de a fi prezenți în istorie, la momentul când istoria îi cheamă, se reconfirma adevărul. E ceva măreț, nu știu dacă pot să va transmit emoția. Așa cum un deținut politic în anii '50 era purtător de libertate în zeghe, noi trebuie să fim purtători de libertate în ciuda celor care folosesc libertatea împotriva noastră. Suntem adevărații purtători de libertate.

De fapt, referendumul acesta pentru familie este un referendum relativ simplu, pentru că el are ca obiect distincția aceasta fundamentală între cei care înțeleg libertatea ca libertinaj și alții care înțeleg libertatea ca responsabilitate. Sunt cuvine aparent mari, dar va rog să mă credeți că nu sunt. Fac parte din cotidianul nostru. Și poate că Dumnezeu a rânduit așa – nu poate, sunt sigur – ca în anul centenar, cu o clasă politică despre care nu mai vorbim, să facem un exercițiu de voință în care să reafirmăm normalitatea. Ce ofrandă mai puternică și mai onestă putem aduce celor care au murit neștiuți pentru libertatea noastră, decât de a face uz conștient și constructiv de propria noastră libertate! În an centenar!

Nu știu dacă mă fac înțeles, dar anul acesta este un an al miracolelor. Nu doar pentru că zece partizani din munți, foștii „bandiți” de ieri, sunt reînținuți cu onoruri militare și slujbe, dar este și anul în care, după peste jumătate de secol de atrocități, avem șansa ca prin vocile noastre anonime și păcătoase, să reafirmăm, cu puterea pe care ne-a dat-o Bunul Dumnezeu, că rânduială Lui nu este o simplă impunere a unei voințe supreme, ci că este libertatea noastră. Referendumul care ne așteaptă – va rog să luați că atare – este un moment în care ne reafirmăm libertatea de a ne lua crucea, libertatea de a accepta faptul că sunt niște rigori, care nu sunt spre moartea omului, ci spre învierea lui.

Va fi un examen teribil și pentru noi, dar mai cu seamă pentru cei care ne atacă. Campania care va precede referendumul va arăta dacă cei care ne contestă au înțeles cu adevărat că sunt și ei, asemenea nouă, beneficiarii unei libertăți care a început să fie construită în închisori.

Tare mi-e teamă că nu vor înțelege, că vor lua doar caimacul libertății, doar ceea ce este la suprafață, spumă, că vor fi superficiali, că ne vor acuza că suntem medievali – o, de-am fi! Ce incultură să asociezi Evul Mediu cu ignoranța și cu întunecimea...! Că suntem fundamentalști! Mă întreba acum zece ani cineva la Geneva: „E adevărat că ortodocșii sunt fundamentalști?”, „Da, sunt fundamentalști!”. „Cum așa?”, se miră că nu-l contrazic. „Da, cred în fundamente, au fundamente, și cine are fundamente e fundamentalist”.

Ne vor acuza că suntem obscuranțiști, că nu vrem modernizarea țării, ca și cum păcatul ar fi factor de creștere economică. Păi vedem, fix în această zi, în momentul în care vă vorbesc, acum zece ani, se producea cel mai mare faliment din istoria economică a lumii moderne, cea mai mare bancă a Americii intra în faliment. De ce? Pentru că ridicase păcatul la nivel de principiu economic: minte-l pe om, dă-i credit, lasă-l să investească toate visele, toate speranțele, toate emoțiile, toate așteptările copiilor care voiau să trăiască într-o casă mare, ca după aceea să îi iei totul și să-l faci rob. Acum 10 ani se întâmpla acest lucru! Deci avem exemple la îndemână. Deci cei care ne-au acuzat că suntem obscuranțiști, că stăm în calea modernizării, trebuie să le spunem un lucru foarte simplu, și dacă se poate cât mai lipsit de patimă: noi nu putem fi altfel. Acest referendum nu ne obligă să mărturisim ceva ce nu mărturisim în mod curent și mai cu seamă duminică de duminică la biserică. Este un referendum prin care reconfirmăm faptul că suntem așa cum suntem. Că deranjam, asta este bine, înseamnă că credința noastră contează.

Iubiților, fără panică, fără sentimente apocaliptice! Suntem într-o situație hărăzită de Dumnezeu, în care putem să ne reafirmăm libertatea, fără a fi în pericol. Nimeni nu ne stă cu pușca la tâmplă, nu ne paște închisoarea, nu ne paște nimic rău. Și atunci, în aceste condiții îngăduite de Dumnezeu și pentru care trebuie să mulțumim zi de zi, a nu merge la vot și a nu reafirma că suntem într-adevăr ceea ce suntem, ar fi un gest de ingraturitudine. Nu doar față de Dumnezeu, ci, repet, față de cei care, în pușcăriile comuniste și nu numai, au luptat pentru o libertate pe care n-au mai văzut-o niciodată, majoritatea dintre ei murind în dorul ei.

Așadar, nu vreau să fiu patetic, dar 7 octombrie este ziua în care se va vedea dacă luăm cu adevărat în serios crucea (...).